

Samvirke

NR. 4, 1957
1. MARTS

Kong Knud kendte kunsten

Det var ikke nogen billig spøg for de danske konger og høvedsmænd at arrangere vikingetogter til England og Frankrig. En fuldt udrustet vikingeflåde kostede penge – mange penge, men det slap man som oftest let over, idet man lod de folk, man „gæstede“, betale gildet. De danske vikinger foretog en så energisk inkasso, at de engelske og franske konger, såvel som – og måske især – indbyggerne i de to lande ofte blev klædt af til skindet.

Karl den Skaldede af Frankrig måtte i året 845 købe vikingerne ud af Frankrig for den nette sum af 7000 pund sølv – hvilket selv i dag ville være en meget stor sum – og danekongen Knud pålagde senere englænderne en „danegæld“ på 72000 pund sølv til afholdelse af udgifterne til sin ledingsflåde. Den engelske konge Ethelred, „Den rådvilde“, måtte udrede pengene. Han var imidlertid slet ikke så rådvild endda, men tømte let og elegant lommerne på landets indbyggere –

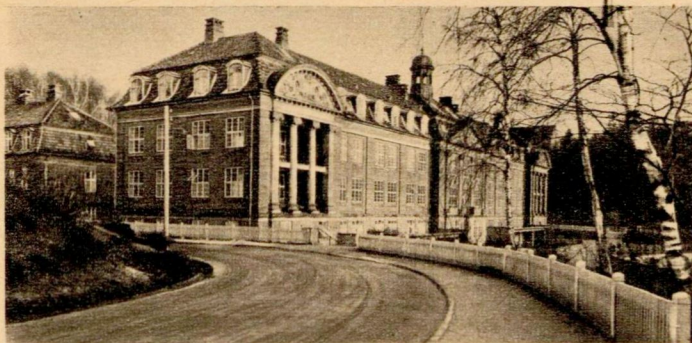
således måtte alene Londons indbyggere erlægge 10000 pund sølv for at undgå, at vikingerne brændte byen af. – Det var i det hele taget ikke småsummer, de gæve vikinger hjembragte i disse år. England og Frankrig blev plyndret for henved 400000 pund sølv. Der var ingen pardon: Danegælden var en skat, som alle måtte betale og endda være glade til, om de slap med det.

I vore dage må også vi efterkommere af vikingerne betale „danegæld“, og også vi skal gøre det med glæde – siger finansministeren. Men selv om det ikke som i vikingetiden gælder livet, hvis skatten ikke betales, så er det nu nok så som så med fornøjelsen. De kan imidlertid i hvert fald gøre én ting for at bedre lidt på humøret. Gå ind i Andelsbanken og opret en såkaldt præmieindskudskonto, så vil De til næste år – på nærmere fastsatte vilkår – få nedsat Deres skat med indtil 300 kr.

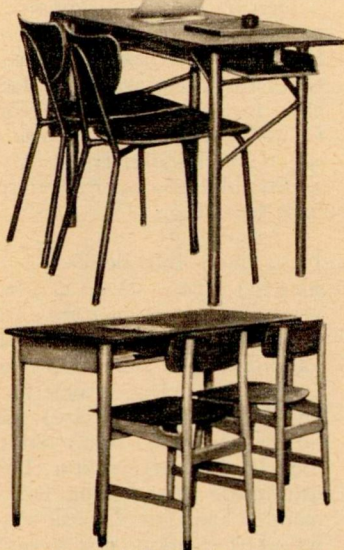
Lad os tale om det.

ANDELSBANKEN

LANDET RUNDT

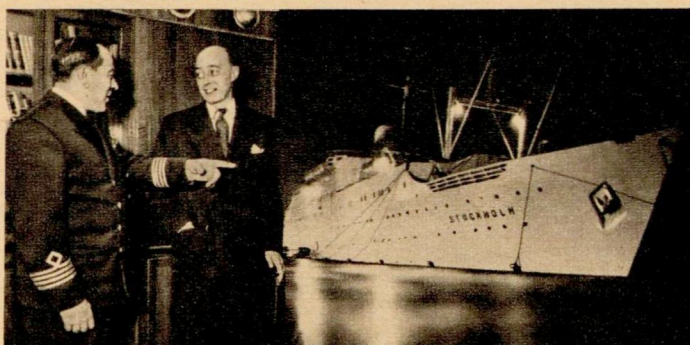

GLÆDELIG UDVIKLING. Hvor mange tanker er ikke gået til julemærkesanatoriet ved Kolding nu gennem de mange år, hvor julemærkerne er blevet klæbet på brevene. Dengang følte man indsatsen, fordi næsten alle sanatorier havde ventelister. Og nu ser man det glædelige resultat af indsatsen: julemærkesanatorierne har efterhånden ikke brug for alle deres sengepladser til tuberkuløse børn. På sanatoriet ved Kolding er man nu begyndt at tage andre patienter ind. Der er netop truffet aftale med De kellerske anstalter om, at den ledige plads i Kolding udnyttes til evnesvage børn.

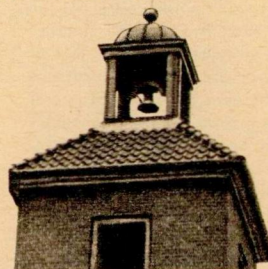

MODERNE SKOLEBYGGERI. I Århus har der været holdt en succesrig udstilling, „Moderne skolebyggeri“. FDB var på udstillingen repræsenteret med en stor og smuk stand af moderne skolemøbler til klasseværelser (hvoraf to prøver ses på billederne herover) og lærerværelser, skolekøkkenredskaber, linnedudstyr til håndgerner, skrive- og papirmateriale til dagligt brug i skolen, og andet. Sammen med FDB-møblerne havde Det danske Forlag en udstilling af skolebøger og børnebøger m. v. Udstillingen, der var åben i 3 dage, havde meget stort besøg af skolefolk og kommunalbestyrelser og andre interesserede fra hele Jylland.

KUNSTINDUSTRI MED VERDENSRY. Vort forsidebillede i serien: Det arbejdende Danmark, er denne gang hentet fra en porcelænsfabrik. Damen er beskæftiget med maling af porcelænsfigurer. Denne gren af Dansk kunstindustri er højt anset rundt i verden, og det er ikke småting, der går til eksport. I denne industri, som på mange andre områder, er kvinden med til at præge det arbejdende Danmark. Kunstneren på billedet er i færd med at male en overglasurfigur. Det vil sige, at decorationen først males på, efter at figuren er glaseret. En sådan figur brændes først ved 800-900 gr., så lægges glasuren på, og der brændes ved 1450 gr. Endelig males første gang efterfulgt af en tredje brænding, hvorefter males endnu en gang, og fjerde og sidste brænding følger. Sidste to brændinger sker ved 750 gr.

DYGTIG PIGE. Hun er bare 12 år den små Vibeke, men hun har tanke og hjerte for lidende medmennesker. Gennem godt en måned har hun brugt hele sin fritid til at sy virkelig smukke og fikse dukke-modelkjoler, 40 stk. ialt. Kjolerne har hun solgt i faderens, boghandler Aage Winthers forretning i Hadsten. Indtægten blev 125 kr., som Vibeke skænkede til Ungarn-hjælpen.

FRA HAVETS BUND TIL KIRKENS TARN. Klokken, der hænger i den svenske sømandskirke i Hirtshals, har sin egen historie. Den er ikke støbt som kirkeklokke, og endnu mangler den at komme under en klokkestøbers kyndige hænder, inden den kan lade sin røst lyde over by og egn. Klokken er af en dykker hentet op fra havets bund.

„STOCKHOLM“ ER BLEVET FORDANSKET. Efter den dramatiske kollision i Atlanterhavet med den italienske luksuslinier Andrea Doria er Svenska-Amerika liniens amerikabåd Stockholm blevet fikset op hos Burmeister & Wain, København, og den store, smukke båd er samtidig blevet ombygget, så den nu fremtræder som en hyggelig dansk båd. Stockholm tilhører ganske vist stadig Svenska-Amerika linien, men får for fremtiden endestation i København med mellemstation i Århus. Ikke blot er båden udsmykket med dansk møbelkunst, men også dansk mad vil fremtidig give Stockholm sit danske præg. Her ses skibet, og til venstre kaptajnen og rederidirektør Erik Wijk.

SJÆLDEN ÆRE FOR EN HEST. Den snart 40 år gamle nordbøsse, „Prins“, som ejes af gartner Aage Rasmussen, Balle ved Silkeborg, blev fornylig på Balle sogns hesteforsikrings generalforsamling udnævnt til æresmedlem. Resten af sit liv kan „Prins“ glæde sig over at være kontingentfri – en fordel der følger med udnævnelsen til æresmedlem.

ROMANTISK BRYLLUP. For kort tid siden oplevede Maribo et romantisk bryllup i byens katolske kirke mellem et ungt ungarsk flygtningepar, den knap 18-årige Julianne Petroska Muscnyak og den 24-årige Peter Fogasi. Det unge par, der er fra Budapest, kunne ikke opnå de kommunistiske myndigheders tilladelse til at indgå ægteskab hjemme på grund af boligmangel. Inden længe emigrerer parret til Frankrig, hvor brudgommen har familie.

PRISEN FOR FREMSKRIDTET

En af landets fremstående andelsmænd, gdr. Laurs. Laursen, Rustrup, har sendt os følgende artikel, som bliver besvaret i en efterfølgende ledende artikel: „Det nytter ikke at flygte til Canada“. Det problem, som her behandles, anser vi som et af øjeblikkets vigtigste, hvorfor vi opfordrer flere læsere til at give deres besyv med i diskussionen.

Samvirkes nr. 2 er der en artikel med denne overskrift, hvori andelssvinestalde til 3000 svin og andelskostalde til 100 køer opstilles som en naturlig fortsættelse af oprettelsen af andelsmejerier og andelslagterier og kaldes fremskridt, fordi produktionen derved kan gøres mere effektiv og billigere end i de almindelige landbrugsstalde. Idet forfatteren dog mener, at det er en høj, men nødvendig pris at betale, hvis landbruget vil „følge med tiden“. Men man skal som bekendt ikke tro alt, hvad præsterne præker.

Først navnet. De omtalte stalde har ikke noget med andelsforeninger at gøre. Det er aktieselskabsfabrikker, fællesforetagender. I andelsmejerier og -lagterier beholder medlemmerne deres dispositionsfrihed i egen bedrift, derunder retten til at have flere hundrede svin, eller slet ingen, een ko eller tyve køer, eftersom prisen, konjunkturer og 100 andre forhold spiller ind, ligesom foreningerne er åbne for nye medlemmer.

Men hvis sådanne kollektive driftsformer virkelig er fremskridt og ikke blot har fået forkerte betegnelser, hvorfor så dog nøjes med svin og køer? Hvorfor ikke fælles-hønseluse for en hel egn med 10.000 høns, fodret og passet af dertil uddannede eksperter. Der går alle de tusinder af bønderkøer og passer høns og kyllinger, måske helt forkert, måske med dårlige huse imellem og uden så meget som at føre bog over, hvor mange minutter det tager hver dag. Når de blev fritaget for dette arbejde, kunne de jo helt anderledes nyde livet, følge bedre med i fjernsynsudsendelserne, radioens torsdagskoncerter og dyrke det abstrakte kunstmaleri, som der kun skal pensel og farver til, ikke talenter. Og hvorfor skal jordens dyrkning og den avl af foderenheder, der skal bruges i fællesstaldene, dog overlades til måske ukundige jorddyrkere på små jordparceller, når det viser sig, at hver foderenhed kan produceres ½ øre billigere på arealer, der passer til de største amerikanske landbrugsmaskiner. Det må da være fremskridt, så det klodser noget, at lægge jorderne sammen og lade arbejdet udføre af maskinstationer under ledelse af en planteavlskonsulent. Selvfølgelig andelsplanteavlforening!

Men hvorfor dog nøjes med det. Hvor megen tid og pengeværdier går ikke til spilde ved alle de mange, måske ukundige, husmødres loven mod i deres småkøkkener, i stedet for i et stort spise-hus, naturligvis et andels-spisehus under ledelse af en uddannet madlavnings ekspert, specialist i kalorier og vitaminer. Tilmed er der jo tusinder af landmænd, der hverken har kone eller husholderske. – Nå ja, det havde jeg overset. I dette strålende fremtids-andelsfund var de selvstændige landmænd, de almindelige danske bønder, der slet ikke mere. De havde meldt sig ind i funktionærernes fagforening eller var rejst til byerne, Canada eller Australien.

Min københavnske feriedreng sagde: – Jeg var også på landet i fjor, men det var der ikke noget ved, det var ikke ordentlig „på landet“, for de havde ingen dyr! – Efter 70 års erfaring i landlivet må jeg sige, at jeg er enig med drengen. Det er hestene med deres føle og deres arbejdsduelighed, køerne med deres kalve og mælkeydelse, svinene med deres smågrise og deres trivsel, hønsene med deres kyllinger og æglægning, der i væsentlig grad har fyldt mit liv – og hele familiens liv – med glæder og sorger, fornøjelser og bekymringer, med liv og spænding.

Jeg må derfor gøre indsigelse, når Samvirke fremstiller det kvæg- og husdyrløse landbrug med tilhørende andelsflæske- og -mælkefabrikker som et fremskridt, der kan sammenlignes med at sende mælken til mejeriet i stedet for at kærne smør selv, eller med at oprette andelslagterier i stedet for at sende svinene til et privatslagteri. Ingen af delene greb på nogen måde forstyrrende ind i landbrugets struktur eller driftsmåde, eller fratog landmanden hans frie dispositionsret og gjorde ham til en funktionær ved en fabrik.

Den indirekte beskyldning mod alle de andre landmænd, der ikke har forstået at „følge med tiden“, synes jeg er uretfærdig, da de danske landmænd er mindst lige så dygtige som alle andre landes landmænd. Det er derfor mere sandsynligt, at det er alle dem udenfor landbruget, der er bleven alt for dygtige til at kræve stadig højere betaling for kortere arbejdstid og mindre arbejdsydelse, der får landmændene til at forsøge at få det til at gå rundt ved hjælp af de såkaldte andelsko- og -svinestalde.

LAURS LAURSEN

DET NYTTER IKKE AT FLYGTE TIL CANADA

LAURS LAURSEN er alt for beskeden, når han skriver, at „de danske landmænd er mindst lige så dygtige som alle andre landes landmænd“. Det ville næppe være nogen overdrivelse at sige, at de er dygtigere end de bedste.

Samvirkes artikel indeholder hverken direkte eller indirekte beskyldninger mod danske landmænd for at mangle noget i personlig dygtighed. Tværtimod understreges i artiklen det resultat, de har opnået i de sidste 10 år ved dygtigt at anvende nye avlsmetoder o. lign., som noget i høj grad beundringsværdigt.

DERNÆST må vi gøre opmærksom på, at Samvirke ikke gik ind for andelsstalden som et fremskridt eller en nødvendighed. At andelsstalde har visse fordele, vil det være svært at benægte, men fremskridt er ikke at bytte fordele med andre fordele. Der må stå overbevisning og vilje bagved, hvis et bytte skal bære præg af fremskridt.

På dette punkt var artiklens ordlyd: Vi (Samvirke) kender for lidt til landbrugsvilkår til at bedømme fordelene ved andelsstalde – slet ikke om de er nødvendige.

MED dette korrektiv til Laurs Laursens misforståede opfattelse af artiklens tendens skal vi gerne indrømme, at det løber os koldt ned af ryggen ved udsigterne til, at bønderne skal blive en slags funktionærer eller fagforeningsarbejdere, selv om det næppe bliver under de former, som Laurs Laursen forestiller sig det.

De bliver jo ikke andet, end hvad de selv vil, så længe de har friheden til at vælge, så det går nok også anderledes, end Laurs Laursen prædiker.

MEN en ting må man gøre sig klart. Det afgørende er ikke, hvad man selv er tilfreds med.

Al ære og respekt for Laurs Laursens tænkemåde, så har han ikke krav på, at den skal være retningsgivende for andre end ham selv. Hvad der for den ene kan være indbegrebet af al jordisk lyksalighed, kan for den anden være en ulidelig spændetrøje – også det daglige arbejde med dyrene. Man kan nægte at forstå det, og man har lov at forsøge at bringe kætteren på andre tanker. Men man må ikke gøre sig til hans ønskers formynder.

Derfor er det afgørende, om den enkelte, der står overfor valget, foretrækker det nye, enten fordi han synes om det, eller fordi han anser det for en nødvendighed – alt forudsat, at han handler frit. I begge tilfælde må man respektere hans handling.

Hvis man lod bønder 3-4 slægtled tilbage stå op af graven, ville det næppe være alle, som ville skrive under på Laurs Laursens påstand om, at „ingen af delene (mejeriers og slagteriers oprettelse) på nogen måde greb forstyrrende ind i landbrugets struktur eller driftsmåde eller fratog landmanden hans frie dispositionsret“. Det er måske nok rigtigt, som vi ser det i dag, men det er forkert ud fra den gamle bondes forudsætninger. For ham var det et skred under hans verden, dermed forstået: gården som den selvforsynende enhed.

Med al vor bagklogskab om, hvad der senere viste sig at være bedst for folk og samfund, kan vi ikke vide, om gammelfar delte denne opfattelse. Mon han ikke syntes, det var synd for menneskene, at de små patriarkalske samfund omkring spinderokken, bryggeret og smørkærnen styrtede sammen?

Er det helt utænkeligt, at der dengang fandtes bønderkøer, for hvem det var en personlig tilfredsstillelse at

kærne bedre smør end nabokonen, en tilfredsstillelse, der nok kan måle sig med fornøjelsen ved at klø grisen bag øret og gøre rent hos hønsene.

Alt dette var mejerierne og slagterierne en slutsten på. Ingen kender det, og ingen savner det, men derfor har det for sin tids mennesker været noget lige så værdifuldt som andre slags glæder for os.

VI indrømmer, at et meget forvirrende billede af fremtidens bondesamfund tegner sig, hvis man skal forestille sig landbrugets forskellige opgaver løst ved andelssamarbejde, men man kan ikke på forhånd, som Laurs Laursen sy-

nes at gøre det, frakende sådanne metoder et indhold af fremskridtsmuligheder.

I øvrigt turde det være indlysende, at andelsopgaver, som er befolkningen imod, overhovedet ikke lader sig realisere, hvis ingen vil være med. Ethvert arbejde skal ikke nødvendigvis gøres op i kroner og ører. Alt er jo fuldstændig i sin orden, hvis de tusinder af bønderkoner, som nævnt af Laurs Laursen, med tilfredshed ofrer deres tid på hønseholdet „uden at føre bog over, hvor mange minutter det tager dem“. Men hvis de nu hellere vil male abstrakt end passe høns, så må det blive deres sag, hvis de slutter sig sam-

men for at få hønsene passet på samlebånd.

NOGET lignende, når landmænd slutter sig sammen om andelsstalde. Laurs Laursens kategoriske bemærkning om, at de omtalte stalde ikke har noget med andelsforetagender at gøre, må stå for hans egen regning. Der er tale om en produktionsopgave på lige fod med andre fællesforetagender i landbruget. Afgørende er det, om andelsprincipperne er respekteret. Ellers kan det ene være lige så godt som det andet.

Hensigten med Samvirkes artikel var hverken at gøre propaganda for andelsstalde

eller lignende fremskridtsmuligheder i landbruget, heller ikke at drage den danske landmands personlige dygtighed i tvivl. Men vi er afhængig af verden omkring os, og skulle det ske, at der kræves mere af landbruget, end personlig dygtighed kan dække, og skulle det vise sig, at nødvendig effektivitet kun kan opnås ved ny koncentration om opgaverne, så er det velgørende, at vi kender midlerne til at gøre det på dansk.

Det nytter ikke at flygte til Canada og Australien, som ikke er længere borte i vor tids verden, end at problemerne bliver ganske de samme der som her.

LEG I SANDKASSEN

DER ER NOGEN her i landet, der lever af at sælge benzin. Nemlig benzinselskaberne. Hvis man spørger om deres mening, må man kunne få fuldstændig klarhed over, om der er benzin nok til, at det kan sælges frit, for hvis de er normalt tænkende, må man gå ud fra, at de ikke vil forhindre folk i at købe den benzin, der er nok af.

Det er netop, hvad regeringen har tænkt og gjort, og derfor kunne den fra den ene dag til den anden give grønt lys for benzinen, efter at benzinselskaberne havde sikret sig yderligere 35 mill. liter i indeværende kvartal og mente at kunne regne med endnu større tilførsler.

MEN dette var signalet til, at hele den konservative presse plus Ekstrabladet vendte det hvide ud af øjnene i forargelse over, at man den ene dag sagde nej til noget, som man dagen efter sagde ja til.

Var forklaringen om de 35 mill. ekstraliter da ikke god nok? Havde de fæle benzinselskaber alligevel skjult noget for at slippe for at sælge den benzin, som de kæmper så drabelig en reklamekrig for at sælge mest mulig af? Så måtte man da kræve dem til regnskab. Hele striben af direktører fortjente afsked på gråt papir, når de lavede faste-

lavnsnar med folk på denne måde.

NÆH, det var ikke sådan ment, det var den regering, som så blåøjet havde troet på disse sirener, der skulle stå for skud, og det skal en regering som bekendt, når den har fortjent det.

Og det er jo da skandaløst, at en regering lytter efter de råd, som gives den af folk, som vil sælge mest muligt benzin – nej, for pokker! som netop ikke vil sælge benzin, fordi de vil spare på den benzin, som de gerne vil sælge mest muligt af, men som de ikke har nok af, skønt de har masser af det... om igen: som har masser af det, som de vil bilde os ind, at de ingenting har af, skønt de gerne vil sælge mest muligt – hvad det var, vi ville sige, forstår De det, kære læser?

NEJ, men Berlingske Tidende med hele sit følge af Dagens Nyheder, Berlingske Aftenavis, B.T., Farmand, Søs og Lillebror har forstået det. Vi har blot ikke forstået, hvad de har forstået.

Når handelsministeren opgav rationeringen i samme øjeblik, benzinselskaberne erklærede tilførslerne tilstrækkelige, kan vi ikke rigtig forstå, at der ifølge Berlingskes leder af 7.

februar i bladets erindring vil stå „indprentet billedet af en handelsminister, der af al kraft kæmpede for at opretholde benzinrationeringen længst muligt“. Mon ikke bladets lægemedarbejder kan gøre nytte med et godt råd?

DERIMOD forstår vi godt Ekstrabladet, som bare for at slå mønt af sin skinhellige omhu for de ramte, skriver om „den overflødige rationering, der har kostet landet millioner,“ og beklager alle dem, der har måttet gå den tunge gang til lånekontorerne, til ingen nytte.

Det er en fornærmelse mod læserne at skrive den slags nonsens. Da det storpolitiske barometer stod på storm over Suez, da ulykkerne tårnede sig op – og hertil kom faren for en

isvinters følger – ville Ekstrabladet selv have været den første til at påtale letsindigheden ved at undlade rationering – for bladet lever af at være modsat. Det, der kostede noget, var at sætte rationeringen i gang, ikke at den varede et par dage mere eller mindre.

VI er ikke til sinds at hyppe regeringens kartofler, og sidst af alt vil vi anbefale en rationerings iværksættelse, fordi den ikke lader sig gennemføre uden uretfærdige og vilkårlige bivirkninger. Men den er forbrugernes eneste værn mod overgreb og optrækkeri i en knapheds-situation, og derfor må dens saglige begrundelse hæves over at kunne gøres til kastebold i en politisk sandkasse.

UNGDOMMENS RØST

MAN HØRER en dag på en sporvogn: Nej, jeg vil sige dig, så er konkurrencen meget bedre i Norge. I vores branche (der viser sig at være urmagerne) bestemmer kommunen, hvor mange butikker der må være i byen, og branchen bestemmer priserne for reparationerne og varerne. Der er ikke noget med, at kunderne kan gå rundt fra den ene til den anden og spørge på reparationen, for priserne er de samme overalt, og de står i prislissen. Det er noget andet end her!

Og så sidder man der og

siger ja til det sidste og ville gerne have ordet for en kort bemærkning om, at det jo er så skørt, som det overhovedet kan være, og at hverken urmagerne, kunderne eller kommunerne kan være tjent med sådanne vilkår. Og det kalder de to oven i købet for konkurrence. Man skulle tro, at eksemplet hørte hjemme i en fjern fortid, da laugene i forblindet selvtilstrækkelighed ordnede alt og alle.

Og de talende var et par unge mennesker, 23–25 år. Hvad kan man så ikke høre fra ældre?

VORE LANDSMÆND

fra Ishavet

Næsten lige så mange
unge grønlændere
under uddannelse
i Danmark i år som i
hele perioden 1900-1940.

støtte, og det koster staten $\frac{1}{2}$ million kr. om året – hvilket dog ikke forhindrer, at der er tilfælde, hvor den unge selv eller hans familie betaler helt eller delvis for opholdet i Danmark.

Når det er staten, der betaler, tilstræber man naturligvis, at alle de unge stilles økonomisk lige –

eller rettere: får det samme økonomiske udgangspunkt. Ordningen er nemlig tilrettelagt sådan, at den, der viser sig sparsommelig, også selv vil høste frugten deraf. De danske grønlandsmyndigheder skaffer lærepladserne, betaler kost, logis og undervisningsmateriel og yder derudover lommepenge, et beløb til sommerferier samt et beløb til tøjanskaffelser, der er afstemt således, at det skulle dække et naturligt behov. Til gengæld går den normale lærlingeløn ind til grønlandsdepartementet. Det pædagogiske moment i denne ordning er, at den unge selv får rådighed over det beløb, han sparer på tøj- og feriebudgettet, ligesom indtægter

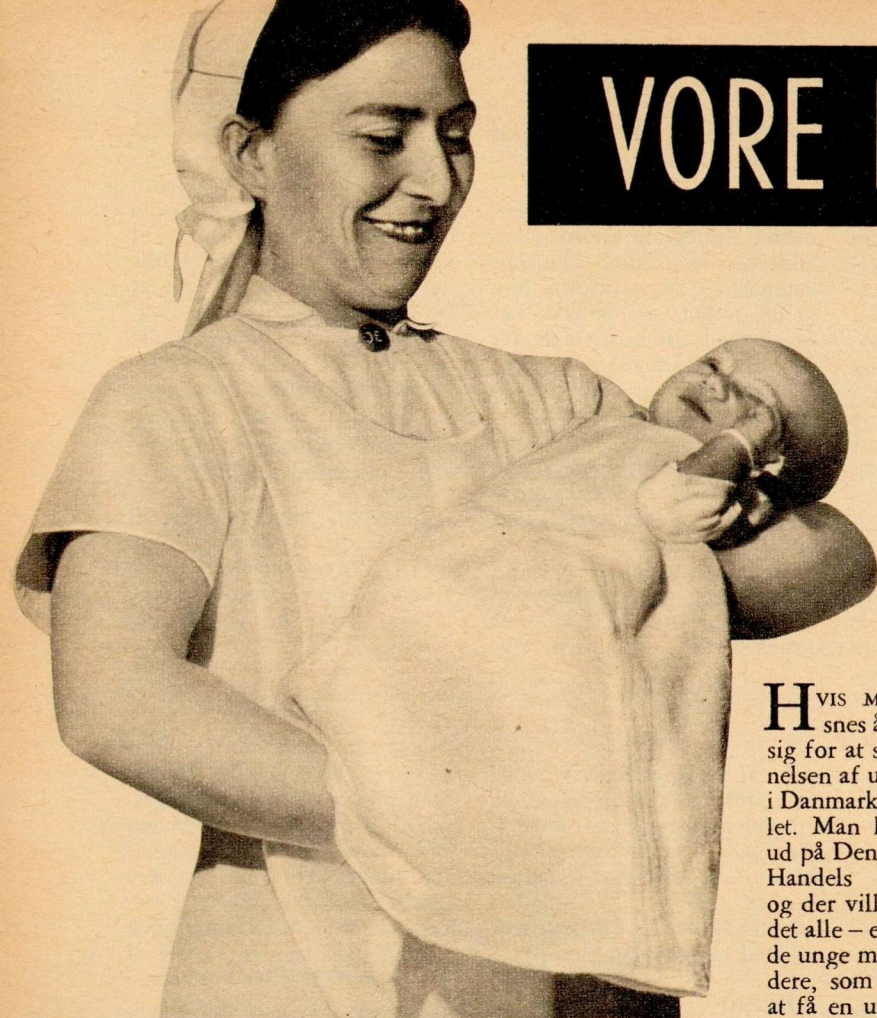
HVIS MAN for blot en snes år siden havde sat sig for at skrive om uddannelsen af unge grønlændere i Danmark, havde det været let. Man kunne være gået ud på Den kgl. grønlandske Handels bødkerværksted, og der ville man have fundet alle – eller næsten alle – de unge mandlige grønlændere, som var hernede for at få en uddannelse. I dag er det sværere. Bødkerværk-

stedet på Christianshavn har i dag kun een grønlandsk lærling, og han håber på snarest at blive sømand. Til gengæld finder man nu unge grønlændere under uddannelse indenfor et utal af fagområder, spændende fra frisørkunst til geologi, fra havfiskeri til en postassistents indviklede job og fra bilreparation til studiet af eskimoiske sprog. Så at sige alle større håndværksfag er repræsenteret på listen, men også mere vidtgående uddannelse som bygmestre, konstruktører o. l. har unge grønlændere taget op, og de første grønlændere med embedseksamen er allerede ude i det praktiske liv.

Der befinder sig for tiden godt 160 grønlandske mænd og kvinder hernede for at lære et praktisk fag eller drive et bogligt studium. Det er omtrent lige så mange som i hele perioden fra 1900 til 1940, da tallet udgjorde 197. De er spredt over landet fra Bornholm til Skagen og Sønderjylland, arbejder side om side med ikke-grønlændere, mens tidligere de unge grønlændere dannede et lille „Grønland i Danmark“ i en sådan grad, at nogen af dem tog tilbage til Grønland efter en 4-årig uddannelse uden at kunne dansk.

Men hvordan klarer en ung mand fra Upernavik eller Jacobshavn rent økonomisk at gennemføre f. eks. en fireårig lærlingeuddannelse i Danmark? Ja, det har han og hans familie som regel ingen reel mulighed for selv at klare. Hele det store uddannelsesprogram er baseret på stats-

Tre søde repræsentanter for tre oplagte kvindefag, øverst en af jordmoderskolens 6 grønlandske elever, dernæst en damefrisørlev, og nederst en ung grønlænder, der snart er færdiguddannet økonoma.

ud over den faste lærlingeløn – betaling for overarbejde o. l. – går i lærlingens egen lomme. „Det er et princip, der har virket vældig godt,“ siger vicedirektør Magnus Jensen, som har ansvaret for tilrettelægnen af de unge mandlige grønlanderes uddannelse i praktiske fag. „Pengeøkonomien er først sent kommet til Grønland og er ikke særlig stærkt rod-fæstet endnu, derfor er det vigtigt så hurtigt som muligt at give de unge denne praktiske lektion i betydningen af en ordnet privat økonomi.“

Alt i alt koster det ca. 12.000 kr. at give en ung grønlander en lærlingeuddannelse i Danmark. Vicedirektør Magnus Jensen er ikke i tvivl om, at disse penge er givet godt ud: „Jeg synes absolut, vi har nået tilfredsstillende resultater på dette område – resultater, som må præge udviklingen i Grønland gennem de kommende år. De unge mennesker, som har været hernede, har bragt meget godt tilbage til Grønland både fagligt og kulturelt.“

Denne bedømmelse kan også underbygges med praktiske eksempler. Når en ung grønlander i dag kan komme fra Grønland til Danmark, gennemføre en uddannelse som maskinarbejder og samtidig læse til maskinmester, er det en præstation, som kun virkeligt forstås, når man tænker på, at han kommer fra et folk, som for et par generationer siden i mange

henseender levede på stenalderstadiet. I dag har man haft erfaringer med adskillige hundrede unge grønlandere spredt over næsten alle fagområder indenfor det danske samfund, og det har kun været enere imellem dem, som ikke har været i stand til at omstille sig til forholdene på en moderne dansk virksomhed.

Mest iøjnefaldende er fremgangen måske, når man ser på de boglige fag. Indtil den 2. verdenskrigs udbrud havde 1 – en – grønlander gennemført en dansk seminarieuddan-

Jensigne Rosing og Chr. Nielsen uddanner sig til stillinger, som ikke eksisterede for grønlandere før krigen. Hun vil være kæmnerassistent, han går på politiskolen, i hvis „gerningsstedsklasse“ han er fotograferet sammen med overbetjent Nødvig (i civil).

nelse, mens ingen havde fået studentereksamen og dermed kvalificeret sig til en højere uddannelse. I dag har de to første grønlandere taget en embedseksamen – begge er jurister –, mens een studerer geologi og een står for at begynde et studium med eskimoisk sprog som speciale. Lærerstudiet er dog langt det dominerende. 13 af de 25–30 unge grønlandere, som for tiden får en boglig uddannelse i Danmark, læser til lærer.

„Det er imidlertid ikke sådan, at de er blevet presset til at gå ind i skolegerningen,“ siger grønlandsdepartementets konsulent i skolespørgsmål, lektor Finn Gad. „Hvad den enkelte unge vil og kan, bestemmer hans studium. At så mange vælger lærergerningen, har imidlertid både en historisk og en økonomisk begrundelse – og desuden har grønlandere en særegen evne til at omgås børn, som giver dem et fremragende greb på den praktiske side af lærergerningen. Nogle melder sig nu også til lærerstudiet, fordi de bare vil lære noget og tror, at et lærerstudium er deres eneste udvej. Det er en umættelig kundskabstørst, der har grebet mange af de unge grønlandere.“

„Holder evnerne og viljen så mål med kundskabstrangen?“

„I de seks år, jeg har haft med dette arbejde at gøre, har jeg kun måttet sende een hjem, fordi han var for slap. Skal man sige noget fælles om grønlanderes anlæg for et studium, er det nok det, at de ofte har en ganske usandsynlig evne til at optage og erindre enkelt-iagttagelser, mens evnen til at kombinere og udlede slutninger af det iagttagne er mindre udpræget. Derfor er f. eks. matematik sjældent de unge grønlanderes stærke side. Men man skal naturligvis være varsom med den slags generelle betragtninger. En af de grønlandske seminarie-elever valgte

f. eks. netop matematik og fysik som speciale. En anden valgte dansk, hvilket jo må kaldes dristigt, når det ikke er ens modersmål. Men hun gennemførte det glimrende.“

Enkelte har måttet bryde af simpelt hen af hjemve. „Men i det store og hele er det en forunderlig tilpasningsevne, disse unge lægger for dagen,“ siger vicedirektør Magnus Jensen. „I virkeligheden møder mange af dem måske større vanskeligheder, når de vender hjem, end da de kom hertil. Mange af dem er stærkt idealistisk indstillet, og de fleste drager tilbage med ønsket om at påvirke deres omgivelser med nye ideer også uden for det rent fagmæssige. Sådan en ung mand vil nemt komme ud for skuffelser.“

Når uddannelsen er forbi, står det den enkelte frit for, om han eller hun vil vende tilbage til Grønland. De allerfleste vil. Kun skal de, der bliver her, betale en vis del af den sum, uddannelsen har kostet.

Løber man ikke risikoen for en overproduktion af dansk-uddannede? Nej, Grønlands behov for „dansk-uddannede“ er stadig meget stort. Desuden må man heller ikke forstå systemet sådan, at hvem som helst, der vil, kan få en uddannelse i Danmark på statens bekostning. De unge, som får denne chance, er udvalgt efter en meget nøje iagttagelse og bedømmelse. Det er utvivlsomt eliten af den grønlandske ungdom.

„Målet må naturligvis være,“ siger Magnus Jensen, „at grønlandere selv kan udfylde alle funktioner i det grønlandske samfund uden hjælp af specialister ude fra. Det mål ligger stadig meget langt ude i fremtiden, men det er i alt fald overordentlig tilfredsstillende at arbejde med noget, hvor man ser resultaterne så tydeligt som her.“

Også på Grønland over fag med „mekanik i“ den største tilklokkelse på de unge mænd. Har de evnerne og energien, får de lov at følge deres lyst, mens bødkerfaget for var næsten den eneste mulighed. Conrad Petersen har valgt automekaniker-faget, og får utvivlsomt nok at gøre, også når han vender hjem. Hverken landets natur eller chauffører er særlig blide ved køretøjerne.

I MOLS BJERGE

OM DJURSLAND og Mols er det blevet sagt, at herregårdene ligger så tæt som muse-reder i en hvedemark. Men de gamle dages herremænd var nu ikke just skikkelige markmus. Da Hans Axelsen ville bygge sig en borg, for-drev han uden videre sine bønder fra deres jord og byggede den prægtige Rugård. Om den rige Lave Eskesen Brok til Ejstrup og flere andre godser berettes det, at han hele sit liv for frem med næve og sværd. Noget æresminde har Djurslands adelsslægter ikke rejst sig i historien, så smukke deres herresæder end forekommer os i dag.

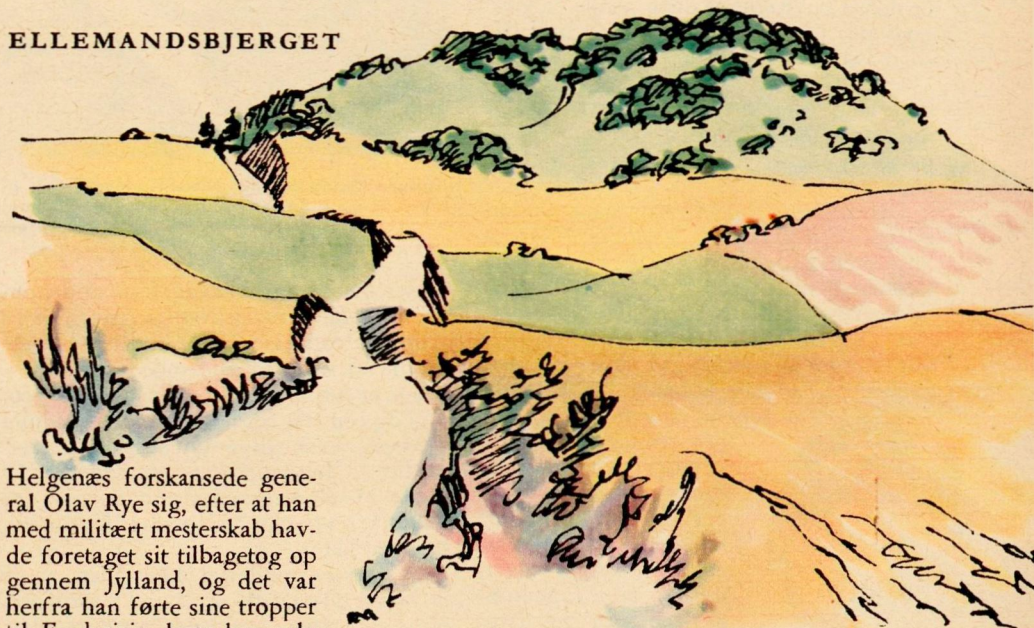
MEN VAR Djursland rigt, så var Mols fattigt, her var lyngbakker, vældige bakkeskrænter og strandenge, hvor havet i stormvejr stod ind. Huse og gårdene krøb næsten i et med land-skabet, og befolkningen var fattig som i de san-dede vesterhavssogne. Dermed hænger det vel sammen, at molboerne – som aggerboerne ved Vestkysten – fik skyld for at være mere enfol-dige end folk i andre egne af Jylland. Men man gør klogt i ikke at forveksle hårde kår med dumhed, og med molbohistorierne har det sig nu på ejendommelig vis. Og i dag er der ingen forskel på folk i Djursland og folk på Mols, fattigdommen er for længe siden overvundet.

En ting har Mols imidlertid bevaret – en ejendommelig blanding af storslået natur og elskværdig ynde. Landskabet er stærkt i træk-kene, de vældige bakker giver landet en egen tyngde og styrke, og de dybe vige og smilende bugter, de små søer og klukkende vandløb, skænker det en vidunderlig mildhed. Der fin-des i Danmark ikke nogen by, der har et så godlidende, troskyldigt præg som Æbeltoft med sine små lave huse, sit gamle lilliput-rådhus og sine toppede brøsten – det skulle da være Mariager eller Ærøskøbing. Og den lille by har

sin lange historie bag sig, den har oplevet storhedstider, hvor handel og håndværk flo-rerede, og spyd- og sværdtid, hvor byen blev brændt af svenskerne og mistede alle sine skibe. Æbeltoft ligger så trygt og godt i sin bugt, og nede ved vigen skærmer tangdigerne den mod vestenvinden. Spadserer man en halv mils vej mod øst til Elsegaarde kan man se Hjelm som en banke i Kattegat. Hvor fyr-tårnet nu lyser hvidt mod blå himmel og blå hav, lå Marsk Stigs borg. Her på Hjelm er-nærede den tidligere marsk sig som sørøver.

Man kan gå den dejlige tur rundt om Æbeltoft Vig og ende på Helgenæs. Her ser man fra Ellemandsbjerg over til Århus, til hvis havn damperne stævner ind. Det var her Harald Blaatand blev overfaldet af sin egen søn, Svend Tveskæg, og hvis man kan tro Saxo faldt for Palnatokes pileskud. Og på

ELLEMANDSBJERGET

Helgenæs forskansede general Olav Rye sig, efter at han med militært mesterskab havde foretaget sit tilbagetog op gennem Jylland, og det var herfra han førte sine tropper til Fredericia, hvor han selv faldt ved udfaldet fra fæstningen 6. juli 1849.

Nede ved Begtrup Vig falder jeg i snak med en gammel fisker, som tjærer en båd. Jeg spørger, om der endnu eksisterer nogen erindring hos folk på egnen fra den tid, da general Rye lå i kvarter her med sine land-soldater.

– Ja, det er jo en del år siden, smiler han, og der er jo ingen tilbage, som har oplevet den tid. Men de gamle havde meget at for-tælle, da jeg var dreng. De snakkede tit om general Rye. Ham var der ingen storhed ved, sagde de, han kunne snakke med en jævn bonde, som om han var hans lige. De siger, at han hver dag gik op på Ellemandsbjerg og så i sin kikkert over mod Århus, for der

lå jo tyskerne, og så bandede han på sit norske på, at han snart skulle få tyskerne flyttet. Det har min fars bedstefar fortalt ham – men om det er rigtigt, skal jeg ikke udtale mig om, for jeg har ikke selv hørt det.

Vi sætter os og får ild på piberne, og jeg drister mig til at spørge, hvordan det nu er med molbohistorierne.

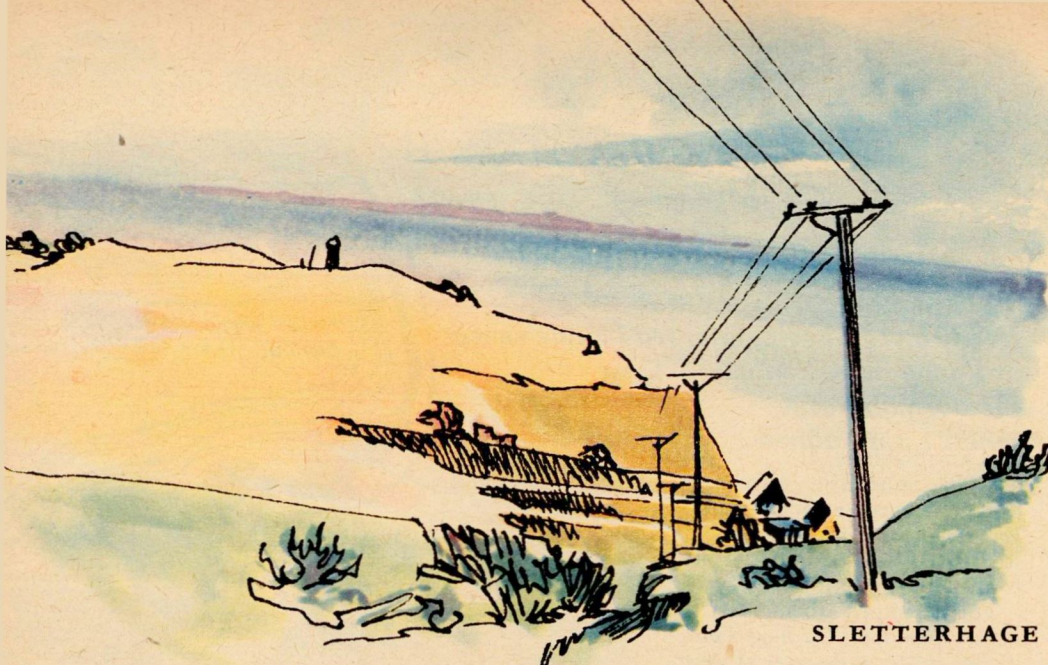
– Det kan da vist ikke være her på Mols, de er foregået, svarer han med et godmodigt smil. For vi regner os da ikke for dummere end andre mennesker. Men hvis der i de gamle dage skulle have været så grumme dumme folk her, så er de da vist for mang-foldige år siden flyttet ind til byerne. Her har vi dem i hvert fald ikke mere.

Og fiskeren har nok ret. De dumme mol-boer har aldrig eksisteret. De kyndige har for lang tid siden fastslået, at molbohistorierne

er vandreanekdoter, som er kommet til Dan-mark langvejs fra. Historien om, hvordan molboerne sænker deres kirkeklokke i havet af frygt for overfald af fjenden og skærer et mærke i båden for at kunne finde den igen, når fjenden er draget væk, kender man alle-rede fra den indiske oldtid. Der er det bare en sølvskål, der kastes i vandet og ikke en kirkeklokke. Også historien om molboerne, der bærer hyrden ind i kornmarken for at jage storken væk, er oprindeligt gammel-indisk, og sådan er det med de fleste af disse skæmtehistorier. De er opstået et eller andet sted og kan findes mange steder i Europa.

Og skæmtehistorierne er blevet hængende ved molboerne, som for et par hundrede år siden hørte til landets fattigste almue, men næppe var dummere end andre.

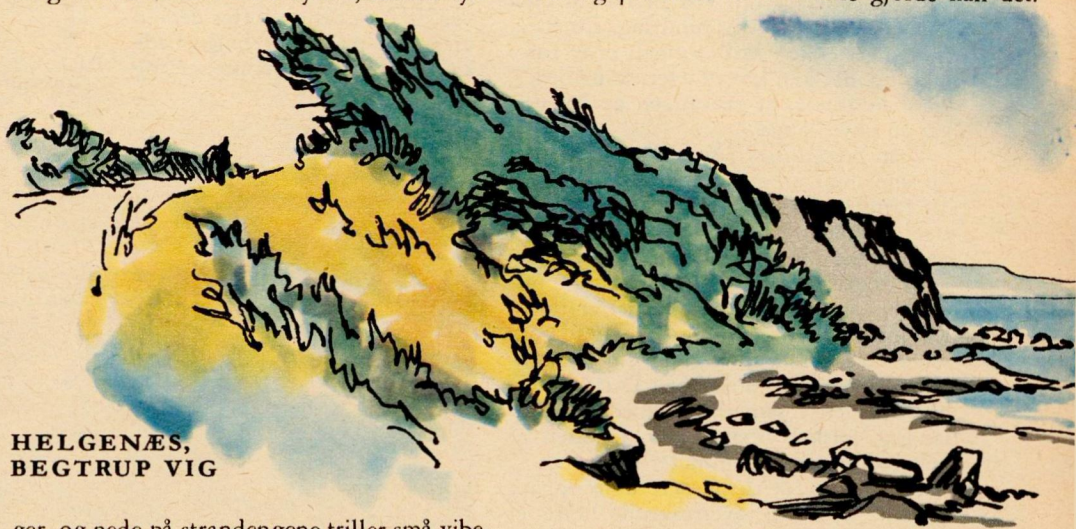
SLETTERRHAGE

FRA BEGRUP VIG går vejen op til Mols Bjerge, et af de dejligste landskaber i Danmark. Der er virkelig noget bjergagtigt ved disse storslåede bakke- og daleland med deres dybe slugter, med skov og lyng og blomstrende gyvelkrat. Inde mellem bakkerne kryber små landsbyer i læ for vinden, oppe ved Femmøller er det, som om de gamle vandmøller endnu kværner i et brus af vand, man går ad hulveje mellem blomstrende vilde roser, her dufter af pors og af kløver, og over sit hoved har man lærkesangen dagen lang. Her er enebærbuske og gammelt egepur, og fra hver bakketop ser man kysten med dens vige og strandenge, hvor bølgerne skulper deres fine, ensformige melodi mod strandens tangbræmme. I gamle dage havde man her på egnen en særlig kvægrace, som var mere blakket-hvid end den sortbrogede jyske. Det kom sig af, at der oppe ved Kalø Vig boede en havtyr, som havde for skik nu og da at liste op til køerne på engene i morgentågen. Det afkom, som blev resultatet af disse stævnmøder i det tidlige gry, havde havtyren givet sin præg, som havde med bølgeskum og bølger at gøre. Så nær er land og hav her forbundet, at det endog kunne ses på kvæget.

Oppe fra Agri Bavnehøj, der er 137 meter høj, har man den prægtigste udsigt over dette land, som har sit eget strenge præg af ælde og sin egen stærke pragt. Over Kalø Vig ser man ind over landet på den anden side bugten, og man kan følge kystens konturer næsten horisonten rundt.

Når man står heroppe og ser ud over landet, slår det en, hvor levende fortiden er den dag i dag og hvor nært forbundet med nutiden. Man ser nybyggede gårde, mejeriskorstene, højspændingsnettet, som spænder sig ud over landet, de fjerne skibe, som står

ud og ind fra kystens havne. Men man ser også kæmpehøje på næsten hver eneste bakketop og de tusindårige kirker, som vi ved er lagt, hvor før oldtidens helligdomme lå. Og de hvide skyer driver over landet, som det gjorde for mange menneskealder siden, bølgebruset hvisker mod kysten, lærken syn-

HELGENÆS, BEGRUP VIG

ger, og nede på strandene triller små vibenunger afsted som lodne garnnøgler.

Her i Mols Bjerge ligger den berømteste af Danmarks runddysser, Paaskær Stenhus. Den har et femsidet kammer med en dæksten på tre og en halv meters længde, og omkring højen står en kreds af treogtyve store randsten. Og igen undrer man sig over, hvordan vore forfædre med primitive redskaber har kunnet bygge de imponerende grave. Den her må vel være rejst for en høvding eller en næssekonige, og man har lagt ham, så han lå midt i sit land.

MAN HAR EN dejlig tur fra bjergene ned til bunden af Kalø Vig med slotsruinen. Man kan forestille sig, hvordan slottet på Kalø eller Kalvø engang har virket som en truende knytt-næve, der altid var parat til at knuse oprørske bønder. Selv i sit forfald virker dets stenmasser koldt uhyggeligt med de metertykke mure og rester af dybe kældre og fangehuller. Erik Menveds barndom var ikke lutter lysende riddertid. Efter den jyske bondeopstand tvang kongen i 1313 bønderne til at opføre denne uindtagelige borg, under Christian den Anden blev den revet ned for atter at blive bygget op. I 1672 forærede Christian den Femte slottet til sin halvbroder, grev Ulrik Frederik Gyldenløve, som lod det nedrive og brugte byggematerialerne til sit palæ på Kongens Nytorv i København, det nuværende Charlottenborg.

Har man set Kalø's pansrede næse, bør man nok også se Torsager Kirke nogle kilometer længere mod nord. Torsager! Navnet er rent hedensk. Her har formodentlig været en hedensk helligdom, som den kristne kirke har erobret. Kirken er Jyllands eneste rundkirke, bygget omkring år 1200 af Absalons nevø biskop Peder Vognsen i Århus.

Hvor vældigt må denne kirke ikke have virket i middelalderen? Endnu falder lyset sparsomt ind gennem ruderne, hvordan har en fattig bonde følt det, når han trådte ind i denne kirkes dunkelhed, der kun oplystes af vokslysene, og hvor luften var mættet af røgelsesduft? Følte han sig paradiset nær? Måske gjorde han det.

Men naturen her i bakkerne ved den blide kyst er skønnere end nogen kirke. Ude i strandene går ungkreaturer og græsser, langt ude i vigen er en fisker ved at stange ål. Inde mellem bakkerne ser man et par får, som nipper til de tørre strå. Der er en egen både streng og mild højtide over dette landskab under den høje himmel.

KALØ RUIN

NU RYDDDES DER OP I SUEZ-KANALEN

HVIS ALT GÅR efter FN-eksperternes beregninger, vil Suez-kanalen senest i maj måned kunne åbnes for normal trafik, d. v. s. for alverdens skibe bortset fra de allerstørste krigsskibe, en håndfuld atlanterhavslinere og nogle kæmpetankskibe. Den dag, man når så langt, bør Europas forbrugere sende en venlig tanke til en skare på et lille tusinde mand: besætningerne på FN's bjergningsflåde. Det er ikke så lidt af en bedrift, de har udført ved at rydde kanalen så hurtigt efter Suez-kampagnens ophør.

Da fjendtlighederne ved Suez indstillede, lå der 44 vrage i kanalen – slæbebåde, sandpumpere, flydekraner, et krigsskib omtrent af størrelse som den danske marines „Holger Danske“, nogle fragtskibe og en lystyacht. Dertil kom, at 15 fragtskibe var spærret inde af de sunkne skibe, og at en ødelagt bro ved El Firdan også dannede en væsentlig hindring. Da hævninng af et enkelt skib normalt er et foretagende, der kan kræve uger, ja måneder, vil man forstå, at rydningen af kanalen var en uhyre opgave.

Den bjergningsflåde, FN fik samlet, og som gik i arbejde 1. januar, består af 30 fartøjer fra 7 lande: Danmark, Sverige, Holland, Belgien, Italien, Tyskland og Jugoslavien. Derudover har en engelsk-fransk bjergningsflotille på 11 fartøjer været i virksomhed en del af tiden. Danmark har tre redningskibe og to pontoner med – alle tilhørende Em. Z. Svitzers Bjergnings-entreprise. Dette firma har desuden i samarbejde med det hollandske selskab Smit & Co. ledelsen af hele rydningsaktionen under FN's flag.

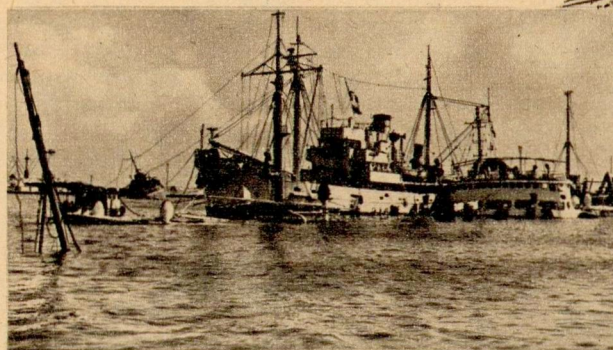
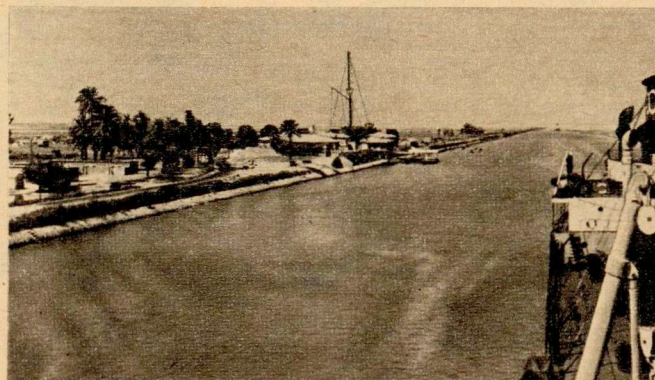
At Svitzer fik denne ærefulde opgave er ikke egentlig overraskende. Det er langt verdens ældste bjergningsselskab. Siden det blev grundlagt i 1833 af den 28-årige tømmerhandler Em. Z. Svitzer, har det gennemført over 15.000 bjergningsoperationer, og det indtager stadig en førende position. Selskabets flåde, som oprindelig bestod af en kutter, en kragejolle og en stor 12-årsers robåd, omfatter nu godt og vel 30 bjergningsfartøjer, og Svitzer-skibe har i mere end 50 år været fast stationeret både i Middelhavet og Det røde Hav.

Det er ikke dybden, der gør bjergningsarbejde i Suez-kanalen vanskeligt. Mange skibe er blevet hævet på 4–5 gange så stor dybde som de 12–15 meter, her er tale om i kanalen. Sejlrendens snæverhed og den stærke tilsanding (man har været ude for, at vinden på en enkelt uge fyldte 10 millioner kubikmeter sand i kana-

FNs 30 bjergningsfartøjer fra 7 lande venter at kunne åbne kanalen for normal trafik senest i maj måned

len) har imidlertid skabt særlige problemer, og Suez-rydningen er faktisk blevet en demonstration af næsten alle kendte former for bjergningsteknik.

For eksempel arbejder de to danske pontoner, *Odin* og *Thor*, på den måde, at de efter at være placeret på hver sin side af et vrage, fyldes med vand, indtil dækket er næsten i plan med vandoverfladen. Derefter føres hævetrosser ind under vraget, enderne fastgøres til de to pontoner, disse pumpes tomme, hæver sig i vandet og løfter derved vraget så meget, at bugserbåde kan slæbe både pontoner og vrage bort.

PORT SAID ved kanalens nord-ende er hovedsagelig bygget på det sand, kanalbyggerne har gravet ud. For hundrede år siden fandtes her kun nogle få, elendige hytter – i dag har Port Said 1/4 million indbyggere. Her ligger (under normale forhold) de sydgående skibe „i kø“. Da større skibe kun kan passere hinanden i de to „vigespor“ (syd for El Kantara og i den store bittersø) afsendes skibene i konvojer, en nord- og en sydgående pr. dag. Godt 40 skibe ialt pr. dag er maksimum. Fra 1938 til 1954 fordobledes antallet af passerende skibe til godt 13.000 pr. år. Herover ses sænkede skibe i Port Sids havn. Det lille billede til højre viser statuen af kanalens bygmester, franskmænden Lesseps.

Fra 27dec. fremrykning østpå med EL TISA som base

24/12 - 27/12

EL Tisa-lejren

Karavanevej til Mekka

SUEZ

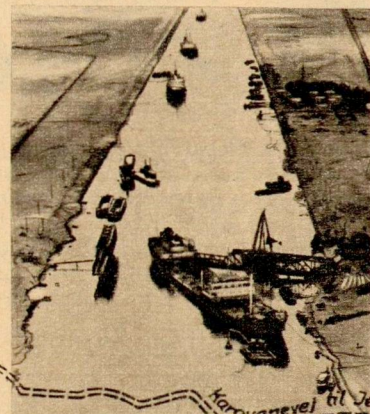
Raffinaderi

Landevej Sues-Cairo

Koubri 154km
Chalouf 146km

Jernbane

LILLE BITTERSØ

STORE BITTERSØ

FLYDEBRO 400km

FIRDAN BROEN

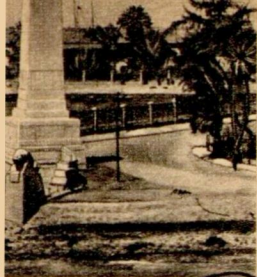
Landevej til Gaza
Jernbane

le Cap 35km

PORT-FOUAD

PORT-SAÏD

28/11 - 24/12

Byen Suez, der har givet navn til den omstridte kanal, ligger ikke umiddelbart ved kanalen, derimod ved en ferskvandskanal, som er en udbygning af den første Suezkanal. Denne kanal byggedes i oldtiden og var i brug fra omkring 1380 f. K. til omkring år 800 efter Kristi fødsel, da kanalen blev definitivt lukket. Suez ligger ved kanalens sydlige ende, ved Rødehavets bred. Det kostede i sin tid 432 millioner franske francs at bygge kanalen. I 1954 gav den en bruttoindtægt på godt 32 milliarder francs (= ca. 640 millioner kroner), fremkommet idet gennemsejlingsafgiften er gennemsnitligt ca. 50.000 kr. pr. skib. Regnskabet for kanalen førtes af franske administratorer, derfor opgives beløbet i franske francs.

HVOR ER DANSKERNE? De små hvide flag med datoangivelser fortæller om, hvor den danske del af FN's internationale styrke har været stationeret i Suez-området. Styrken kom til Ismaila, gik derfra til Port Said for sidst i december at blive stationeret ud for Suez.

SUEZ-KANALEN er ca. 160 km lang. Dens bredde er ved overfladen ca. 150 meter, men ved bunden kun ca. 60 – resten er skråninger. Dybden er tilstrækkelig for skibe med indtil 10½ meters dybtgående. Maximumsfarten i kanalen er 7½ knob (svarer til ca. 12 km i timen). Blot ½ knob forøgelse af farten ville betyde næsten en fordobling af skibenes kraftudvikling og en tilsvarende forøgelse af skruevandtets ødelæggelse på kanalsiderne. Allerede nu forårsages så stor skade, at man under vedligeholdelsen af kanalen har fjernet 6 gange så meget jord og sand som ved den oprindelige udgravning, der begyndte 25. april 1859 og varede 10 år.

Jernbane til Kairo

Et af problemerne er naturligvis, hvordan man får en svær ståltrosse ind under et vrage på et par tusinde tons, der har gravet sig godt ned i bunden. Man forsøger først at liste en tyndere stålwire, en „skæreline“, ned under stævnen på vraget og derefter hale den hen under kølen til det sted, hvor hævetrossen skal ligge. Lykkes det, forbindes trossen med skærelinen og hales ved hjælp af et motorspil på tværs neden under vraget. Lykkes denne metode ikke, må en dykker grave render under vraget. I Suez-kanalens bløde bund flyttes sandet ved hjælp af trykluft, der presses ind under skibene, eller ved hjælp af en vandslange med stærkt tryk.

Ved andre af de 44 vrage har man benyttet undervandspontoner, store beholdere, som fyldes med vand, sænkes ned på bunden og befæstes til vraget, hvorefter pontonerne ved hjælp af trykluft blæses tomme. I atter andre tilfælde foretages hævnningen ved mekanisk kraft: man hejser simpelthen vraget op med en eller flere kraner anbragt på bjergningsfartøjer.

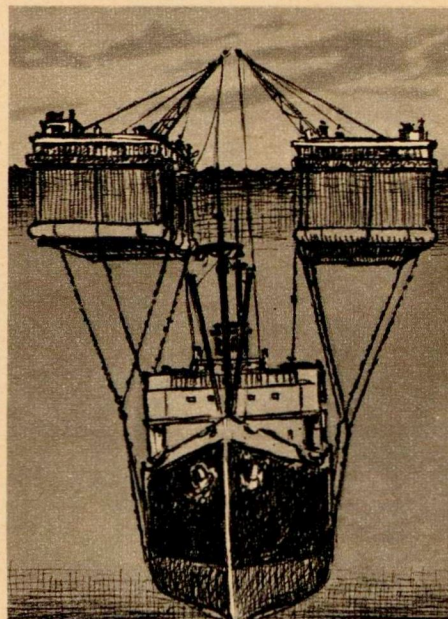
Som regel slæbes de hævde skibe i første omgang blot væk fra sejlrunden og deponeres på lavere vand til senere afhentning.

Inden et vrage slæbes til værft, ja ofte inden man i det hele taget begynder at løfte det, skal det tætnes, så godt man kan, og tømmes helt eller delvis for vand. Tætningsarbejdet er et af dykkerens job, og ofte kan der være i hundredvis af åbninger at stoppe i et vrage. Hertil bruges et utal af forskellige midler: talg, træpropper og kiler, udstøbning med speciel undervandscement, tildækning med træflager og påsætning af lapper i form af hele metalplader – for blot at nævne de mest anvendte metoder.

FN-flåden er rigt udstyret med både skærebændere og svejseapparater til anvendelse under vand (skærebænderens flamme beskyttes af en luftkappe) og

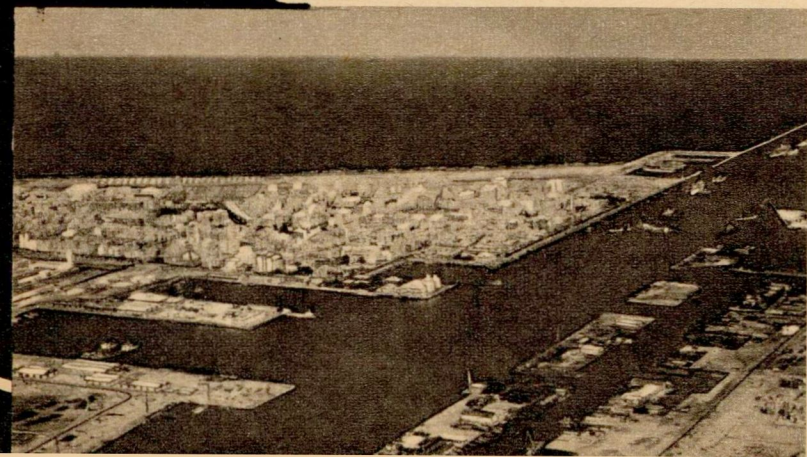
med små „kanoner“, som ved hjælp af sprængladninger kan skyde en bolt ind i eller helt igennem en skibsplade under vandet. Når skroget er nogenlunde tæt, begynder man at pumpe det tomt. De bjergningsskibe, der her er tale om, råder hver for sig over en kolossal pumpekapa-citet: op til 7000 tons i timen, hvilket svarer til 10.000 normale spande vand pr. minut. Selv disse hjælpemidler slog dog ikke til over for et af de første skibe, bjergningsflåden gik i gang med. Det var sprængt for grundigt. Her skærer man simpelthen vraget i stykker med skærebændere og små sprængladninger og fjerner det stump for stump.

Dette er imidlertid kun nogle få eksempler. Også i Suez-kanalen har det vist sig, at det mest sikre, man kan sige om hævnning af skibe, er, at alle bjergninger er forskellige. Billigt er rydningsarbejdet ikke. Gennem FN er til den foreløbige finansiering skaffet 100 millioner kr. Om det slår til, er tvivlsomt. Men de virkninger af kanalens lukning, vi alle har mærket, er jo så følelige, at pengene skulle komme mange gange igen.

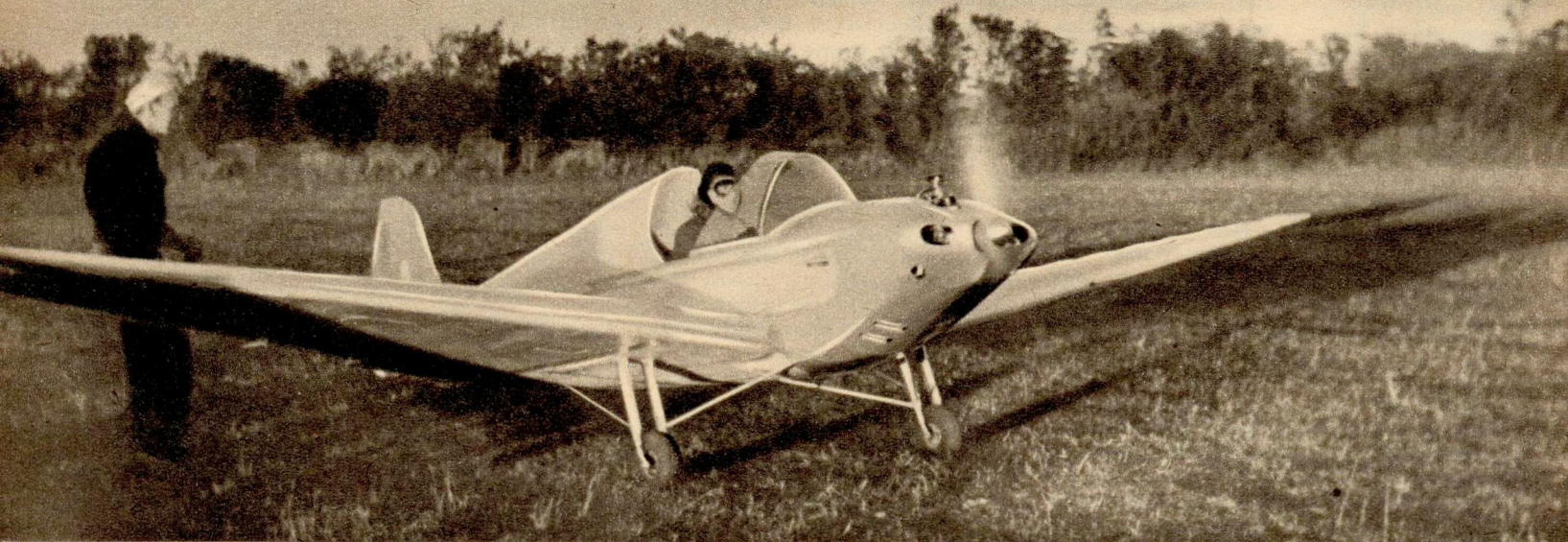

Pontoner er i brug i Suez-kanalen, og tegningen herover forklarer, hvordan skibe hæves op med pontonerne hjælp. Pontonerne sænkes ved hjælp af vand så meget, at kun deres overflade rager op. Derefter fastgøres hævetrosser fra pontonerne rundt om det sænkede skib, pontonerne pumpes læns for vand, og derved hæves skibet så meget, at slæbebåde kan trække afsted med både pontoner og skib. Slet så enkelt går det ikke til i virkeligheden. Det er bjergningsfolks erfaring – også det danske bjergningsselskab Svitzers – at ikke to bjergningsopgaver ligner hinanden.

PORT SAID. Billedet viser Port Said, der ligger på bredden af en laguneagtig sø ved Middelhavet. Byen var centrum for de fransk-engelske angreb, da Suez-kampagnen begyndte i november sidste år.

Jeg har bygget en flyvemaskine

EN FORÅRS DAG for ca. et år siden ringede telefonen i luftfartsdirektoratet i København:

– Jeg kunne vel ikke få et par ingeniører herud i Utterslev mose og besigtige en helikopter, som jeg lige har færdigbygget, spurgte en mand.

Personalet i luftfartsdirektoratet troede, det drejede sig om en spøg, men manden blev hårdnakket ved sit.

– Helikopteren står ude i haven. Kom nu ud og kik den efter i sømmene, bad han.

Manden talte sandhed, og da et par af direktoratets ingeniører kort efter indfandt sig på den opgivne bopæl, stod der faktisk en helikopter på plænen foran huset. Og hvad mere er – den kunne flyve...

Bygherren – en københavnsk elektromekaniker – slog ud med hånden:

– Må jeg bede d'herrer afprøve maskinen. Jeg vil gerne vide, hvorledes den fungerer i praksis.

Det er uhyre vanskeligt at fremstille en helikopter, meget sværere end almindelige flyvemaskiner. Selv de store flyvemaskinefabrikker er endnu ikke kommet over „helikopter-børnesygdommene“, men stillet overfor den hjemmelavede helikopter, måtte de to teknikere erklære, at her havde man faktisk en udmærket løsning. Maskinen kunne flyve forlæns og baglæns, starte og lande lodret og en række andre ting, som man må kunne forlange af et sådant luftfartstøj.

– Maskinen er tip-top, erklærede teknikerne efter prøveturen. – De må bare ikke flyve med den, for den opfylder ikke luftfartstilsynets sikkerhedsregler med hensyn til materialer o. s. v. De kan få tilfaldelse til at lette med den, når De holder den flyvende i „snor“, og De kan...

– Det interesserer mig ikke noget vi-

dere, afbrød bygmesteren. – Jeg har ikke lavet maskinen for at flyve i den, men udelukkende for at undersøge, om mine egne teorier vedrørende helikopterflyvning holdt stik. Det gjorde de, og så er syv års fritidsarbejde da ikke spildt...

Efter et omfattende studium af håndbøger og ved hjælp af sin egen fingerfærdighed plus en god portion sund fornuft havde denne elektromekaniker bygget den ideelle helikopter – en bedrift af format, ikke mindst når man tager i betragtning, at han ingen praktisk erfaring havde med hensyn til flyvning. Men han havde fået en idé, og han ville også have lov til at vise, at hans teorier passede. Der hører ikke så lidt stædighed og udholdenhed til at dyrke en hobby gennem syv lange år og derefter – når arbejdet er færdigt – stille det ind i garagen.

Konstruktioner af flyvemaskiner er en ting, som temmelig mange mennesker beskæftiger sig med, men på ganske få undtagelser nær koncentrerer interessen om svæveplaner, og oftest er der tale om klubarbejde. Medlemmerne i en svævesportsforening slår sig sammen om levering af materialer og arbejdskraft og bygger derigennem en ny flyver.

Det er et betydeligt større arbejde at bygge „rigtige“ flyvemaskiner med motor – særlig for hobbyfolk, men det er blevet gjort et par gange. Når interessen for denne side af flyvning ikke er så stor, skyldes det i første omgang, at Statens Luftfartstilsyn har opstillet en lang række meget rigoristiske krav til „hobby-flyvemaskiner“, og hele arbejdet med flyvemaskinen skal foregå under kontinuerlig kontrol af direktoratets tilsynsførende.

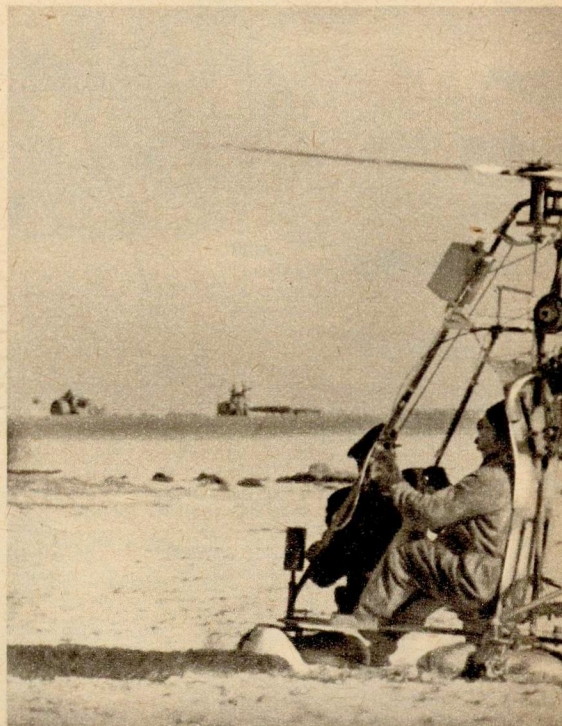
Hvis en hr. Nielsen bygger sig en flyvemaskine hjemme i villahaven eller i garagen, så er det ifølge loven hans egen

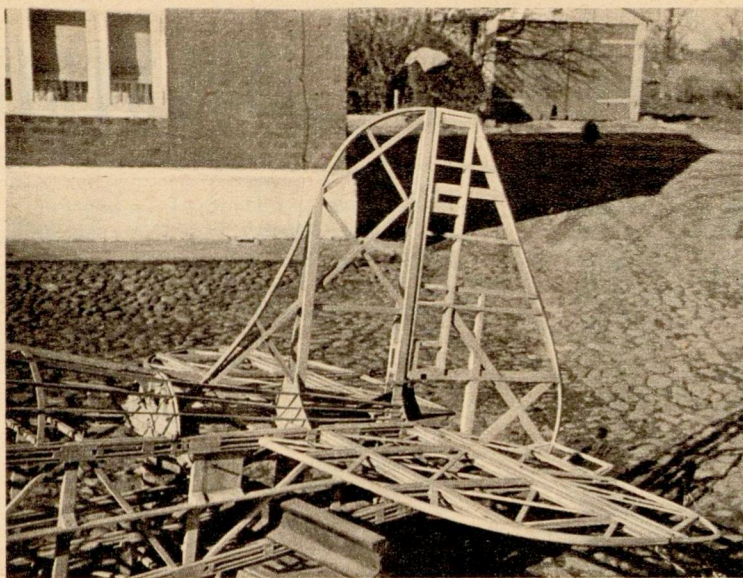
1600 kroner, en folkevognsmotor samt fritiden i over et år ligger der bag konstruktionen af denne nydelige sportsmaskine. Hvorvidt den nogensinde får lov at flyve er et stort spørgsmål, for den er bygget uden tilsyn af luftfartsmyndighederne.

sag. Ingen drømmer om at blande sig i det. Men første gang han går til vejs i sin nye maskine, glider sagen ud af hans hænder. Og er han uheldig at falde ned – ja, så er det ikke hr. Nielsens ansvar – det er luftfartsdirektoratets.

Danmark er et lille land – ikke mindst luftfartsmæssigt set. Det er de færreste steder der er plads til at eksperimentere med flyvemaskiner, og det er en af hovedårsagerne til at myndighederne stiller så store krav til flyvemaskiner – særlig de hjemmebyggede.

For at hr. Nielsen kan få lov til at bygge sig en flyvemaskine, skal han forud have indhentet oplysninger om, hvorvidt den valgte maskintype senere overhovedet

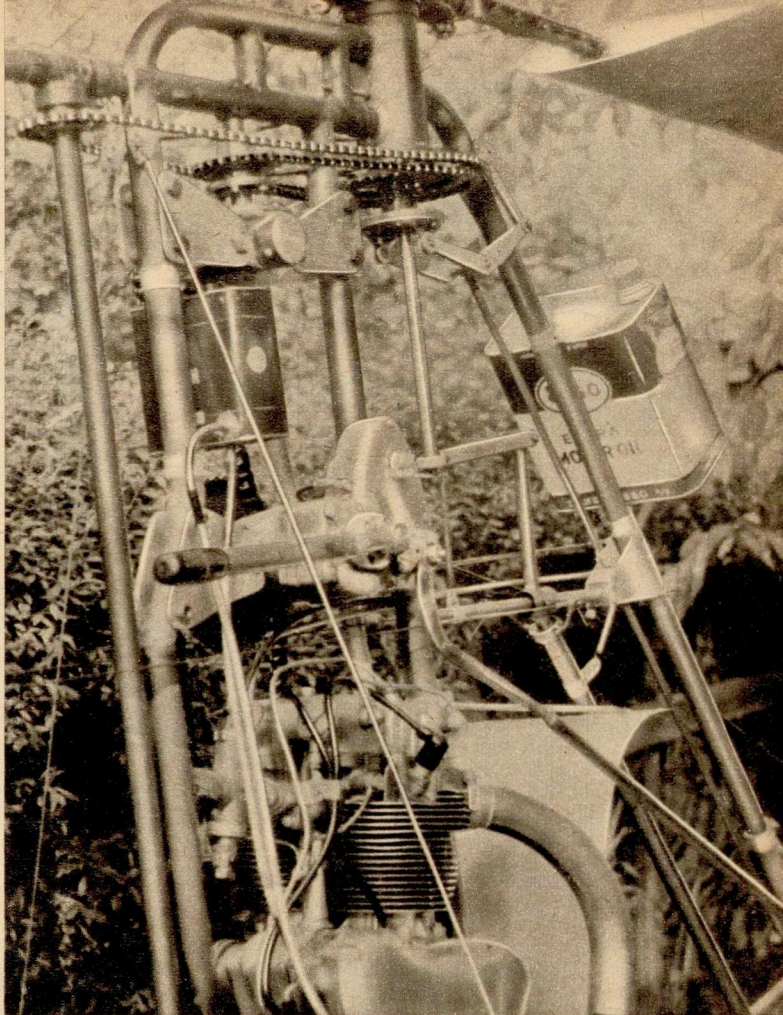
må indregistreres herhjemme. Når til-ladelsen foreligger, kan hr. Nielsen gå i gang med at anskaffe de nødvendige tegninger, selv værkstedet skal godkendes, og først og fremmest skal hans materialer omhyggeligt undersøges.

Den omtalte elektromekaniker er ikke den eneste, som er kommet lidt skævt ind på myndighedernes kontrolbestemmelser. Netop i disse dage er der et nyt eksempel på en ung mand, som i sin iver for at skabe det, der i årevis har beskæftiget hans tanker, har kastet sig så energisk ind på opgaven, at han fuldstændig har glemt at spørge om, hvad han egentlig har lov til.

På en gård på Varde-egnen står der i loen den yndigste lille sportsmaskine, egenhændigt bygget af sønnen på gården, en 28-årig landmand uden anden form for hjælp, end den han har haft af sine næver, som til gengæld forstår at tage på værktøjet. Denne maskine, som er forsynet med en folkevognsmotor og udrustet med alskens tildels hjemmebyggede instrumenter, bl. a. et komplet radioanlæg, er fuldt ud flyvedygtig – men den er af en eller anden grund bygget uden tilsyn.

Den unge konstruktør ville ikke have nogen til at blande sig i hans udførelse af arbejdet, og i dag står han med en fiks og færdig maskine, som bare ikke må benyttes. Ganske vist har han mulighed for at

Billedet herover af den selvbyggede flyvemaskines haleparti giver et indtryk af det store arbejde, der ligger i selv at bygge flyvemaskiner. Til højre ses motorcyklemotoren, som fungerer som drivkraft for den hjemmelavede helikopter, der også omtales i artiklen.

få maskinen synet af myndighederne efter færdiggørelsen, men det kræver en næsten total adskillelse af samtlige dele, og chancerne for at få de enkelte dele af det håndværksmæssigt særdeles nydelige arbejde godkendt er meget små.

Hvis f. eks. årerne i et stykke krydsfiner løber sammen i vinkler, der er større end tilsynet godkender, bliver træet kasseret. Det er ikke stærkt nok og kan i en kritisk situation være afgørende for, om maskinen kan holde sig svævende. Alt træværk i en flyvemaskine skal kunne opfylde en række ganske bestemte krav med hensyn til, hvor stor belastning det kan bære. Er der tvivl, bliver træet ombyttet med nyt. Om det så er limen, som skal bruges til spanterne, skal den være af et godkendt mærke. Intet overlades til tilfældighederne – det er staten, der bærer

ansvaret for maskinens luftduelighed.

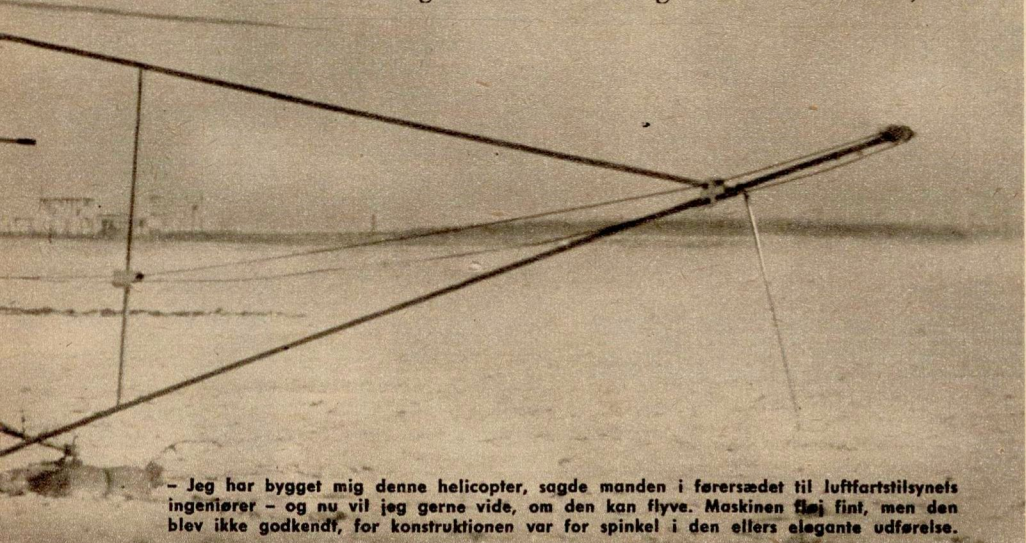
Alt ialt et ærgerligt udfald på et så stort hobby-arbejde. Den eneste trøst er, at maskinen er fremstillet for kun små 1600 kr., lige bortset fra folkevognsmotoren, som er stillet til rådighed af fabrikken i Tyskland.

– Men kassation af maskinen bekymrer ham sikkert ikke, siger hans bekendte – for han begynder forfra, ligesom dengang han byggede en motorcykle med jetmotor. Den kørte vanvittigt hurtigt og fungerede for så vidt fint. Det eneste, det kneb med var opbremsningerne, for maskinen kunne kun standse, når man holdt en kasket foran indsugningen . . .

Det er en ung mand med krummer i, een som går på med frisk mod og har den opfattelse, at vanskeligheder er til for at overvindes. Men samtidig en enspændernatur, een der ved, hvad han vil, og derfor ikke kan lide, at andre blander sig op i, hvorledes han ønsker at realisere sine drømme og planer. I vor af hundreder hensyn og tabuer omgærdede verden er det ikke til at undgå at støde hovedet mod nogen af dem. Men folk med ideer sætter sig nye mål.

Et af hans pionerarbejder på gården er et komplet kortbølgeradioanlæg, som sætter ham i stand til at kontakte radioamatører i hele verden.

Og på den måde kommer han alligevel ud at flyve . . .

– Jeg har bygget mig denne helikopter, sagde manden i førersædet til luftfartstilsynets ingeniører – og nu vil jeg gerne vide, om den kan flyve. Maskinen fløj fint, men den blev ikke godkendt, for konstruktionen var for spinkel i den ellers elegante udførelse.

2

gode nyheder

fra landets

mest moderne tobaksfabrik...

ROYAL OAK

til populær pris

Royal Oak er en velkommen nyhed til alle piberygere, der foretrækker den aromatiske, lyse Virginia shag, 50 g granuleret i plastikpung

2.65

SILENTA

virginia shag

- en ny kvalitet-cigarillos i den lange, slanke facon. Silenta er meget let i smagen og har en lang rygetid. Pr. stk. i moderne cellophaneret pakning

35 øre

BRUGSEN

INDUSTRIENS

ATOMALDEREN i Danmark er begyndt – og det endda længe før forsøgsreaktoren ved Risø udenfor Roskilde er færdigbygget. Rundt om på en række forskellige industrivirksomheder i Danmark drager man hver eneste dag nytte af atomenergien – eller rettere sagt af den radioaktivitet, der er resultat af atomenergiens frigørelse.

På en mark udenfor en dansk provinsby kunne man til de lokale beboeres undren for nogen tid siden se en mand, som travede frem og tilbage over et bestemt areal. Han kikkede intensivt ned på skalaen af et instrument, han havde hængende på maven. Beboerne troede, at der var tale om en „klog mand“, der var ude med et nyt instrument til at finde vand med, men sandheden var den, at manden ledte efter en radioaktiv isotop.

Manden var ansat i et firma, som bl. a. beskæftiger sig med at holde underjordiske olieledninger til forsyning af større anlæg rene. Dette arbejde sker ved, at man i den ene ende af de kilometerlange rør putter en stor kost ind, og olietrykket sørger derefter for, at børsten gennemløber hele ledningen. Til tider sker det desværre, at kosten sætter sig fast, og da det naturligvis er alt for kostbart at grave hele røret op, er børsten forsynet med en radioaktiv isotop, hvis udstrålinger kan måles ved hjælp af en geigertæller oppe på jorden. Når isotopen er fundet, graver man røret op og fjerner forhindringen, hvorefter børsten fortsætter.

Samvirke har tidligere fortalt, hvorledes man i Marselisborg skovdistrikt udenfor Århus måler træernes vækst ved hjælp af radioaktivt cobolt, som blandes i træernes ernæringsvæsker og derefter genfindes i grene, blade og kviste.

På mangfoldige områder har forskning og industri taget isotoperne i brug, og antallet af isotopernes anvendelsesmuligheder stiger støt dag for dag. Isotoperne anvendes næsten udelukkende til kontrolmålinger, men den sikkerhed, som isotoperne giver, er så stor, at man trygt kan forlade sig på den. Isotoperne lyver aldrig.

På Varde stålværk arbejdede man i mange år med et kildent problem. Det kunne ske, at værket lavede støbegods, som udvendigt set var helt i

VAGTHUNDE ARBEJDER

orden, men som senere viste sig at være behæftede med indvendige fejl. Den eneste mulighed, man havde for kontrol, lå i, at man savede støbegodset igennem, og denne metode ødelagde naturligvis hele støbearbejdet.

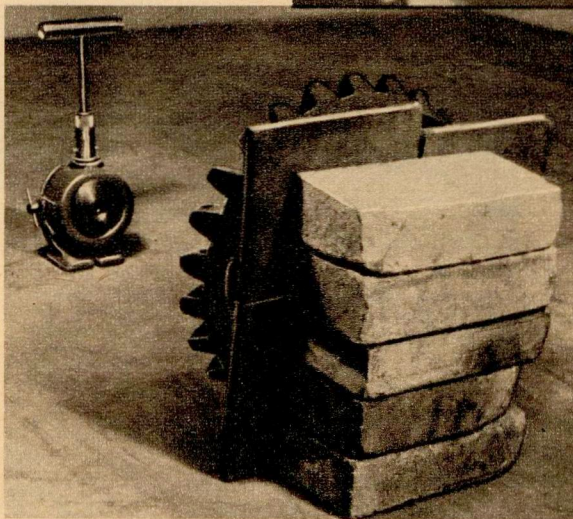
Nu har en radioaktiv isotop overtaget hele kontrolarbejdet. Isotopen – en såkaldt Cobolt 60-isotop – udsender nemlig gamma-stråler, og disse stråler trænger gennem metallet og sværter en speciel film. Når filmen fremkaldes, har man et fuldstændigt røntgenbillede af støbegodset og kan træffe forholdsregler, hvis noget skulle vise sig at være galt.

– Men radioaktivitet er farlig, vil mange sige. Hvorledes beskytter man sig mod udstrålingerne fra isotopen i det daglige arbejde?

Svaret er, at udstrålingerne fra de isotoper, der anvendes i industrien, er så svage, at de ikke rummer nogen væsentlig fare, når blot de behandles i overensstemmelse med en række lette sikkerhedsforanstaltninger.

Isotopen på Varde stålværk er kommet fra det engelske atominstitut i Harwell, i hvis reaktor den har opholdt sig i 30 måneder. Isotopen sidder til daglig inde i en lille beholder af wolfram, som opsluger udstrålingerne. Kun når der skal foretages kontrolarbejde, åbnes der for et lille hul, og strålerne „lukkes ud“. Per-

Radioaktive isotoper overtager nu kontrolarbejde, som tidligere var umuligt at udføre

▲ Sådan ser et tandhjul ud, når dets konturer ved hjælp af den radioaktive cobolt-isotop er overført til et fotografisk negativ. Ganske fine skygger i billedet afslører svagheder i stålet. På billedet til venstre ses tandhjul og isotop under „fotograferingen“.

De små uanselige isotoper udfører simpelthen mirakler. Hurtigt og billigt løser de selv de mest indviklede kontrolopgaver, og isotopen arbejder døgnet rundt år efter år. Selv om den effektive isotopkontrol er ret kostbar at anskaffe, tjener den sig i løbet af forbløffende kort tid ind.

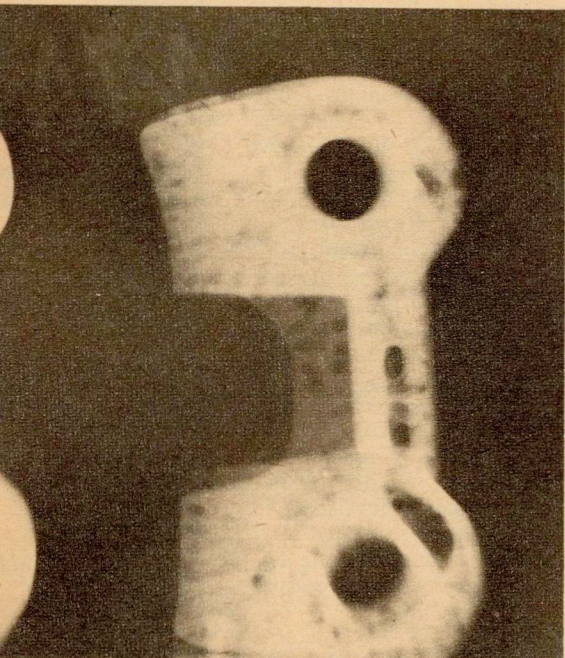
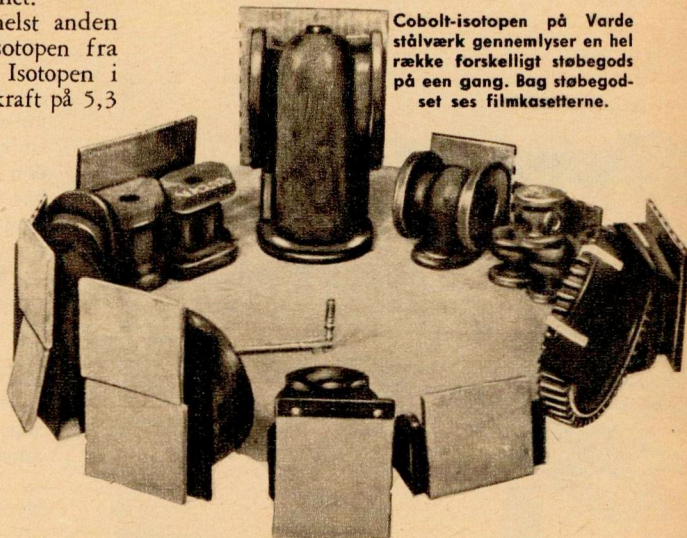
Allerede nu høster den danske industri frugterne af det intensive forskningsarbejde, der foregår på atomvidenskabens mange og forskelligartede områder.

sonalet håndterer isotopen ved hjælp af lange stænger, og alle, der kommer i berøring med strålingen, bærer i brystlommen et stykke film, som hver uge kontrol-fremkaldes, således at man kan se, hvor stor en stråle-dosis, den pågældende har været udsat for. Isotopen opbevares i et specielt bygget hus med tykke vægge uden vinduer, og adgangen formenten uvedkommende af et højt trådnæt.

Ligesom et hvilket som helst anden „opladet“ energikilde skal isotopen fra tid til anden på ladestation. Isotopen i Varde taber halvdelen af sin kraft på 5,3 år, så man har hele tiden en reserve-isotop til opladning i England.

Cobolt-isotopen har løst sin opgave på stålværket fuldt ud tilfredsstillende ligesom alle andre steder, hvor man har taget isotoperne i anvendelse. I årene fremover vil isotoperne stedse trænge længere og længere frem på områder, hvor det hidtil har været uoverkommelig dyrt eller helt umuligt for alle andre tekniske hjælpemidler at arbejde

Cobolt-isotopen på Varde stålværk gennemlyser en hel række forskelligt støbegods på een gang. Bag støbegodset ses filmkasetterne.

Et eksempel på isotop-kontrol. Huller og andre fejl i støbegodset afsløres ubarmhjertigt, når billedet sammenholdes med et fotografi af et stykke „sundt“ støbegods.

Hansen Boulevard er det vigtigste strøg i Accra, hovedstaden i den nye stat Ghana.

Gennem mere end hundrede år har englænderne med omhu plejet de gamle gravsteder på den danske kirkegård ved fæstningen Christiansborg.

Havne er sjældne, for at komme ud til de store skibe må robåde gå gennem brændingen. Nederst på siden gamle danske kanoner.

GHANA - og ikke

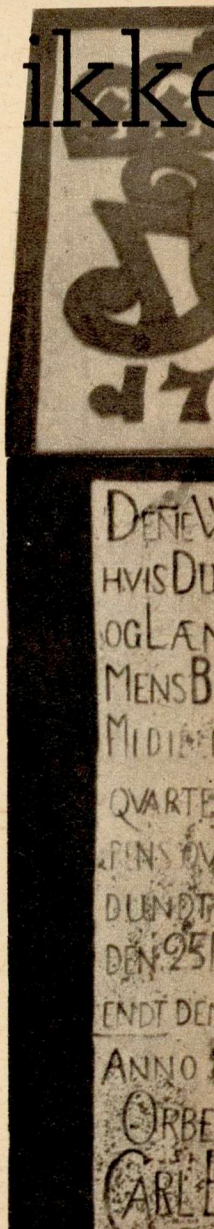
Guldskystkolonien bliver nu Afrikas anden selvstændige negerstat. Om dette land, hvortil knytter sig mange danske minder fortælles i denne artikel af forfatteren Kelvin Lindemann

OM KORT TID vil Guldskystkolonien blive proklameret som et selvstændigt og frit land. Premierministeren i landet, dr. *Nkrumah* har meddelt, at det nye lands navn vil blive *Ghana*, og at man frivilligt forbliver i det britiske stats-samfund med dronning Elisabeth som konstitutionelt overhovede. Dr. *Nkrumah* har også rettet en tak både til den engelske nation og til den engelske guvernør, hans forgængere og andre navngivne englændere for den indsats, de har gjort, og som har været medvirkende til, at landet nu er i stand til at styre sig selv.

På en mere værdig måde kunne det nye neger-rige ikke proklamere sin selvstændighed, men denne mangel på evne til at føle gammelt nag er ikke overraskende for den, der kender Guldskystens befolkning. Allerede i den danske tid var negrene kendt for deres smukke menneskelige egenskaber. Det 18. århundredes litteratur fortæller mange eksempler på negrenes troskab

og venskab mod danskere. Det er jo en underlig tanke for en dansker, at den nye nation kunne have været en afrikansk modpol til Grønland – et rige under den danske og ikke den engelske krone – som måske havde heddet Dana og ikke Ghana.

Danskerne kom til Guinea i begyndelsen af 1700 tallet sammen med hollænderne og englænderne. De konkurrerende nationer byggede en række forter i nærheden af Voltaflodens udløb i Atlanterhavet. Det smukkeste af disse forter var det danske hovedfort *Christiansborg* lige udenfor Accra, som var Guldskystkoloniens hovedstad. *Christiansborg* har i mange år været guvernørens embedsbolig, ganske som det var i darskertiden. For et par år siden blev jeg, sammen med filmdirektør Lau Lauritzen, inviteret til middag hos guvernøren, sir Alan Burns, og det var naturligvis en stor oplevelse at se det gamle danske slot. Med største pietet har englænderne bevaret minderne fra den danske

tid. Om det så er navnetrækket, som en dansk guvernør, Wærum, en nat, der var sold på slotet, indridsede i fortmuren, bliver det omhyggeligt bevaret.

Christiansborg var den danske administrations centrum. Her opbevarede man, indtil fre-gatterne kom, alt hvad købmændene og „opperhovederne“ (opkøberne) ved de andre forter og „loger“ opkøbte af de indfødte, og herfra udførtes guld, voks, krydderier og palmeolie. Cacao, som i dag er det vigtigste af landets eksportprodukter, er en avl, der først er optaget i nyere tid.

I den danske tid var slaver den vigtigste „vare“. Slaveriet havde eksisteret i umindelige tider i Afrika, men først da de hvide kom derned, kom der fart i handelen. Negerkongerne solgte deres krigsfanger til europæerne, og efterhånden som Vestindien og Brasilien fik brug for flere og flere slaver, steg priserne, og de afrikanske konger førte krige, hvis egentlige

årsag var at skaffe slaver til eksport. Transporten af de ulykkelige mennesker tværs over Atlanterhavets stille bælte ved Ækvator i stuvende fulde små sejlskibe har krævet hårde negle. Gennemsnitlig 10 procent af slaverne døde undervejs; men det var en endnu hårdere tørn for de danske og norske søfolk, som ofte var presset i tjenesten. Af dem døde der gennemsnitlig 14 procent.

Det var naturligvis ikke stille, generte naturer, der bedst eguede sig for livet i dansk Guinea. Som oftest var det æventyrere, der drog derned. Der var langt hjem til Danmark, og guvernøren på Christiansborg var ubestridt enevoldsherre i kolonien. Om hans luner og humør drejede livet sig for de hvide som en akse. Der var slette danske guvernører, men der var også mange guvernører, som blev elsket af negerbefolkningen.

Da slavehandelen blev ophævet i 1802 – Danmark var det første land, der forbød udførsel af slaver fra Afrika – faldt det økonomiske grundlag for den danske koloni væk. Nogle år forinden havde lægen *Paul Isert* fået den idé, at man kunne forhindre den umenneskelige behandling af de sorte på slaveskibene (han havde selv været med på et dansk slaveskib

som passager) ved at lave plantager i Afrika, således at de indfødte kunne tjene til føden og opnå en forhøjet levestandard ved arbejde under dansk ledelse i deres eget land.

Under et besøg i Guinea var Isert blevet gode venner med en negerkonge, Attiembo, i landet Aquapim, der ligger i bjergene bag Christiansborg. Støttet af både Attiembo og den danske finansminister Schimmelmänn, rejste Isert med sin unge kone til Afrika og begyndte at rydde urskov og anlægge en plantage, der fik navnet Frederiksnopel, da den i december 1788 blev indviet. Alt tegnede lyst for det nye projekt. Negrene gik med iver op i det nye arbejde. De europæiske husdyr, som Isert havde taget med fra Danmark, trivedes udmærket. Bomulden, som han havde plantet, skød fra dag til dag i vejret. Kaffeplanter voksede i skygge af kapoktræer...

Men nogle måneder senere fik Isert gul feber og døde i løbet af to dage. Den gule feber og ikke malariaen, gjorde Guld-kysten til „den hvide mands grav“. Jeg gik en dag med guvernøren, sir Alan Burn, på den danske kirkegård nedenfor Christiansborg, som englænderne med rørende omsorg holder vedlige. Sir Alan var interesseret i koloniens historie og kunne ikke

dansk. Jeg oversatte gravskrifterne for ham. Dødsårsagerne var angivet meget forskelligt, men hver gang, der kun var et par uger eller måneder mellem en mands ankomst og død, rystede sir Alan på hovedet og sagde blot: Også gul feber!

Iserts frugtsommelige kone og en søster førte plantagen videre på opfordring af negrene. Hun syntes at have været immun for gul feber, men døde i barselseng. Barnet levede og blev passet af negrene i nogle måneder, hvorefter også det døde.

Allerede få år efter var plantagen ude af drift, og snart vandt den frodige tropenatur landet tilbage – men ikke mere end at det endnu i dag er muligt at se spor af plantageanlægget. Den danske stat forsøgte siden at grundlægge nye plantager. En dansk præst, der besøgte Guinea omkring år 1800, fortæller om et stort anlæg på en terrasse i Aquapimbjergene, hvor der blandt andet stod 50.000 kaffetræer i god vækst. Men hverken denne eller de mange andre danske plantager overlevede deres første ejeres – som oftest tidlige – død.

Da Christian den 8. kom på tronen i 1839, besluttede man, så snart der var en lejlighed, at afhænde kolonien i Afrika. Og i 1850 betalte England 180.000

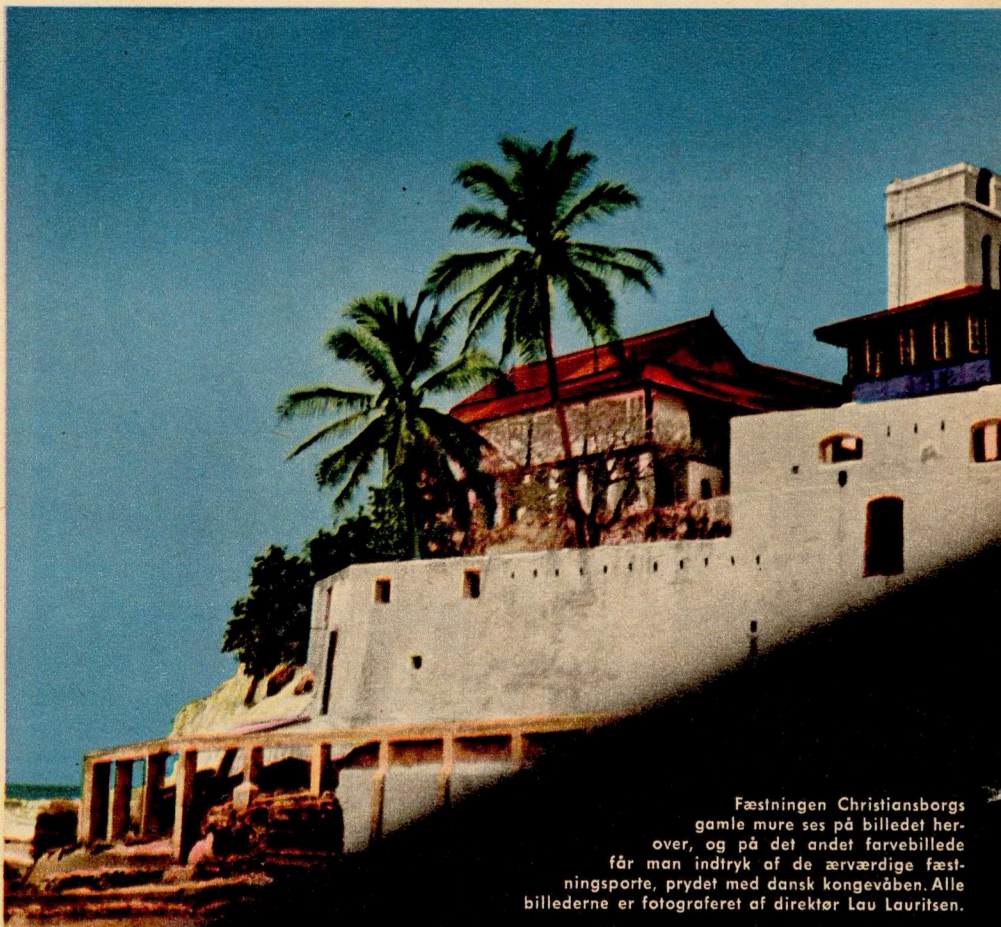
DANA

Portugiserne kom først

Guldkystområdet – nu den frie stat Ghana – blev opdaget i 1471 af portugiserne, som residerede alene, indtil hollænderne i det 16. årh. fordrev dem. Senere kom andre europæiske nationer: englændere, svenske og danske. De kolonier, der dengang var tale om, omfattede kun det område, der beherskedes af fæstningens soldater eller guvernørernes forhandlingsevner.

Ghana er godt fire gange så stort som Danmark og tæller lige så mange indbyggere, heraf de ca. 80.000 i hovedstaden Accra, der ligger ved Atlanterhavs-kysten. Bag ved ligger Ashanti-landet, der er centrum for kakaodyrkningen, og nordligst Nord-territoriet. Det sidste er tilbagestående i sammenligning med de to andre områder, ikke mindst fordi dets befolkning er muhamedanere.

Christian 7's navnetræk på Christiansborg. Derunder en gammel dansk inskription, der fortæller om fæstningens brænd og vandingstrug. Den gamle inskription er ispræget af flere tyske låneord.

Fæstningen Christiansborgs gamle mure ses på billedet herover, og på det andet farvebillede får man indtryk af de ærværdige fæstningsporte, prydet med dansk kongevåben. Alle billeder er fotograferet af direktør Lau Lauritsen.

En crepenylon strømpe

er både lun og elegant

DET BETALER SIG AT KØBE I BRUGSEN

Denne crepe-strømpe er fantastisk e-l-a-s-t-i-s-k og smyger sig elegant om benet. Til de lidt kølige dage den helt ideelle strømpe, fremstillet af det verdensberømte Helanca-garn

Føres i to kvaliteter:

3/293 2×20den..kr. 14.85

3/294 1×20den..kr. 13.45

Fremstillet af

Helanca

GARN

kr. for „alle de den danske krone tilhørende forter og besiddelser på kysten af Guinea“. Det danske flag, som i to hundrede år havde vajet over de syv danske forter, blev strøget, og rigsvåbenet på kanonerne på Christiansborg blev overstemplet med den engelske konges navnetræk.

Englænderne havde ikke haft dansk Guinea i halvtreds år, før det var blevet en guldgrube for dem. Ghana er et rigt land. I den engelske tid udførtes der ikke blot guld, diamanter i store mængder, elfenben, copra og palmeolie, men i de senere år er selv den betydelige guld- og diamanteksport overfløjet af cacaoeksporten. Guldkysten producerer nu langt over halvdelen af verdensforbruget af cacao. Den engelske regering har vist stor interesse for cacaoproduktionen og har blandt andet tilskyndet til dannelse af andelsforeninger. Cacaobønner produceres nemlig bedst af små husmænd med nogle tønder land, og et samarbejde mellem de mange producenter er derfor bydende nødvendigt. Cacaoen har skabt det økonomiske grundlag for de senere års store sociale reformer og for de kostbare anlæg som f. eks. vandkraftanlægget ved dæmningen over Voltafloden.

Endnu er der minder om dansk styre, og danskerne er højt elskede af befolkningen (hvilket måske delvis skyldes, at vi er så langt væk). Mange negre bærer danske navne som Hansen, Jensen eller det udbredte Svanekjer. En af Ghanas store skikkelser, højesteretspræsidenten, der lige er adlet af dronning Elisabeth, er en kulsort, ærværdig og højt begavet herre, som hedder Quist og er stolt af sin danske afstamning.

Fra dansk side kan vi kun ønske det nye lille land al lykke og fremgang fremover. Vi kan kun være glade for, at Ghanafolket er gået let hen over skyggesiderne ved vor historiske forbindelse med det og ynder at dvæle ved de lyse sider ved forbindelsen. Mon ikke Ghana kan lære noget af dansk andelsbevægelse? Jeg så i et nummer af det stedlige *Samvirke* – Accra Brugsforeningsblad –, at man havde fremlagt en liste i brugsforeningen, som man bad medlemmerne underskrive. Og det, der skulle underskrives, var en protest over, at regeringen tillod, at der i Voltafloden var en galhødet flodhest, som væltede konebådene, når husmødrene fra Quittasiden var på vej til brugsforeningen på indkøbsrejse. Man ville have den flodhest fordrevet omgående! Den slags problemer vil en dansk brugsforeningsmand næppe kunne løse, men han vil sikkert nikke genkendende, når man i samme blad beklager sig over, at palmevinen nu igen er belagt med en ny skat.

Hele dette store, dejlige land med mahogniskove, elefanter, guld- og diamanlejlre og en livsglad befolkning solgte vi til England for 180.000 kroner – det er, hvad der omsættes på Dyrehavsbakken en varm sommersøndag ...

100 ÅR SIDEN VI OPGAV SUNDTOLDEN -

„de danske kongers guldbjerg“

DET LYDER som et eventyr, at en regering giver afkald på en indtægtskilde, som har mere end 400 års hævd og er næsten lige så indbringende som samtlige landets direkte skatter. Det var imidlertid, hvad der skete i denne måned for 100 år siden, da Danmark gik med til at ophæve Øresundstolden. På det danske riges finanslov figurerede de direkte skatter dengang med omkring 3½ million rigsdaler, mens sundtolden gav over 2½ million rigsdaler, hvortil kom, hvad der flød af andre indtægter fra de fremmede skibe, som ankrede op for at betale tolden – i den sidste periode 16–24.000 om året.

Når det formelt var den danske regering, som tog initiativet til Sundtoldens ophævelse, var det da også nærmest at gøre en dyd af nødvendigheden. Utilfredsheden ude i Europa blev mere og mere højlydt, og den nyopdukkende handelsmagt, USA, indtog endda det standpunkt, at dens skibe simpelthen ville nægte at betale tolden.

Den amerikanske regering havde den opfattelse, at Øresundstolden var „et levn fra de normanniske sørøvers pengeafpresninger“. Det var naturligvis noget stærkt sagt, men den danske hovedmotivering for Sundtoldens berettigelse var faktisk, at den havde været opkrævet i så umindelige tider, at den nu for længst var folkeretsligt grundfæstet.

Det afgørende var imidlertid slet ikke et argument fra denne moralsk-juridiske skuffe, men forhold af rent økonomisk karakter: med den rivende udvikling, handelen på Østersøen var inde i og med skibenes stigende hastighed, blev Sundtolden og tidsspildet ved dens klarering en utålelig byrde. En engelsk undersøgelse i 1840'erne gav til resultat, at afgiften på enkelte varer kunne beløbe sig til 10 gange fragten, og at de med ventetiden ved Helsingør forbundne udgifter stort set beløb sig til lige så meget som selve tolden. Den var gennemsnitlig godt 100 rigsdaler pr. skib, hvilket i penge med nutidskøbekraft vel ville svare til et par tusinde kroner. Med rette sang Helsingørs borgere i Øresundsklubben:

„At denne told bør profit vi ta',
vi har jo ej andet at leve af...“

Som det var frembrudet af en ny tid i sin-

ternational handel og søfart, der kostede sundtolden livet, var det i et handelspolitisk tidehverv, Erik af Pommern mere end 400 år forinden havde fået ideen til den. Hvornår sundtolden første gang blev opkrævet, ved man ikke, kun at det var en gang mellem 1423 og 1429. Derimod kendes taksten nøjagtigt. Den var ens for alle fremmede skibe: 1 rosenobel (en engelsk guldmønt). Modydelsen bestod først og fremmest i den danske konges indsats mod sørøvere. Vippegalgen, hvori de

*Tolden, som eksisterede
i over fire hundrede år,
gjorde Helsingør verdenskendt
og dækkede en overgang
to tredjedele af alle
danske statsudgifter*

endte deres liv, hvis de blev fanget, havde endnu et par århundreder frem i tiden sin plads yderst mod Helsingørs red, så de søfarende så, de fik noget for pengene.

Set fra et finansminister-synspunkt var rosenobel-tolden ikke genial, selv om den ret hurtigt blev suppleret med tillægsafgifter, som ikke var at foragte: 6 tønder salt og 1/30 af alle vinlaste.

Fejlen ved Erik af Pommerns „tarif“ var, at mens skibenes størrelse steg, forblev afgiften pr. skib den samme. Men det blev der bødet på, Frederik den Andens rigshovmester Peder Oxe – utvivlsomt renæssancetidens største danske statsmand – benyttede det gunstige tidspunkt dertil, da tidens store søfarenation, Nederlandene, var indviklet på liv og død i frihedskrigen mod den habsburgske kejser.

Storpolitik var heller ikke i det 16. århundrede præget af sentimentalitet. Efter den nye toldordning udregnedes sundtolden i forhold til skibenes lasteevne. I praksis betød det, at toldindtægterne tredobledes, så de nu ud-

gjorde de to tredjedele af rigets samlede indtægter.

Oven i alt dette lagde Christian IV en værditold – hvorved sundtolden ofte kom op på tre fjerdedele af ladningens værdi. At forsøge toldsvig ved at opgive for lav værdi, var yderst risikabelt. Den danske konge havde nemlig forkøbsret til alle ladninger, og holdt sig naturligvis til den af skipperen opgivne pris. Toldstedet i Helsingør var nu for alvor „de danske kongers guldbjerg“. Her byggede Frederik II Kronborg, „det største og rigeste slot, Norden endnu havde set“, udelukkende for sundtoldspengene, og byen selv voksede til at blive landets næststørste, den livligste og en af de dyreste. Allerede dengang opstod problemet med indkøbsrejser over sundet. Det blev blot grebet an med skrappere midler end nu: gæbestok eller arrest i rådhuskælderen til den husmoder, som tog til Helsingborg for at strække husholdningspengene.

Som tiden gik samledes provianteringsforretningen mere og mere på de såkaldte skibsklareringsgårde – firmaer som mod et beskedent gebyr hjalp de fremmede skipper med toldformaliteterne og samtidig solgte dem proviant og andre fornødenheder. Der var 35 af dem, og i de mest velhavende havde man, sagdes det, pengene stående i skæppemål på loftet. Ofte var disse forretninger i udlændinges hænder, mest englænderes. Færgeri-indtægterne gik derimod i lommerne på „rigtige“ helsingørnære, de ca. 100 medlemmer af Helsingør Færgelav, som havde monopol på at opretholde forbindelsen mellem land og de fremmede skibe. Taksterne varierede efter vindstyrken. Omkring 1800 kostede det en fremmed skipper 7–16 rigsdaler at blive hentet i land og sat om bord igen, mens en mand fra Helsingør kunne få en tilsvarende tur for 2 rigsdaler.

Når søfolkene først var i land, bød Helsingør til gengæld på adspredelser i rigt mål. Ikke for intet hed det overalt på de

Det regnede på kongen, der byggede Kronborg for sundtoldpengene, men det dryppede godt på helsingørborgerne, byen blev Danmarks næststørste og en af Nordens rigeste. Smukke borgerhuse minder endnu om denne tid.

Kærligheden til hjemlandet

I Danmark er jeg født, der har
jeg hjemme,
der har jeg rod, derfra min
verden går.

Hver gang, vi synger disse to linjer af H. C. Andersens dejlige sang, føler de fleste af os sikkert, hyppigst vel nok ubevidst, en varm glæde. Noget inde i os bekræfter hvert eneste af digterens ord.

Jeg gik en aften en tur i en by i det indre Sydamerika sammen med en rejsefælle, der ikke havde set Danmark i mange år. Det var en af disse vidunderlige tropenætter med sølvklart månelys over palmer og kridhvide villaer, og vi var begge i tankerne uendelig fjernt fra hjemlandet. Da greb kammeraten mig pludselig i armen. Jeg var allerede standset af mig selv. Inde i en have bag et

par store palmer lå en stor villa i spansk stil. I den lune aften var vinduerne lukket op, men persienerne trukket for. Derinde fra lød et velkendt akkompagnement og en mandsstemme, der sang:

I Danmark er jeg født, der har
jeg hjemme,
der har jeg rod, derfra min
verden går

Jeg følte mig betaget, som enhver dansker ville det, når han et fjernt sted hører disse toner og ord. Men jeg kunne se på min kammerat, at dette var en oplevelse, han ikke havde mødt i de mange år af sin udlændighed. Hans øjne blinkede usædvanligt blanke i månelys, og da sangen var forstummet, gik han tavst videre – gik længe, og endnu, da vi sov ind i vore hotelsenge, havde han ikke mølet et ord.

Næste dag ved morgenkaffen sagde han blot: Vil du med?

Han gik lige ned til den spanske villa og ringede på. En svær, blond herre, elegant klædt, lukkede op. Min kammerat spurgte ligefremt på godt dansk, om her ikke boede en dansker. Den svære herre så uhyre overrasket ud. Så lo han og svarede på fejlfrit dansk: – Jo, det ved gud her gør.

Han trak os indenfor, og i de få dage, vi endnu tilbragte i den by, besøgte vi ham hver aften.

Han mente, han var den eneste dansker der i byen, hvor han beklædte en meget høj stilling. Det var tredive år siden, han havde forladt Danmark. Han var gift med en indfødt dame, og hverken hun eller hans børn talte dansk. Men alligevel satte han sig gerne og ofte til flygelet og spillede og sang for dem af de sange, han havde lært som dreng, og som stod hans hjerte nærmest trods tredive års virke og ægteskab under fjerne og fremmede forhold.

I de forløbne tredive udlændighedsår var Danmark for ham blevet en lille, bitte glød, der lå uudryddeligt dybt i hans sind. En illusion, han måtte opretholde for at forstå sig selv her ude mellem mennesker, hvis livssyn og livsvaner var grundforskellige fra hans egne.

Tage Nissen

syv have, at „ingen matros er helbefaren, før han har fået prygl på broen i Helsingør“. Som et af argumenterne for sundtoldens ophævelse anførtes ligefrem risikoen for, at matroserne deserterede i Helsingør.

Skipperne kunne i reglen ret let få mandskabet fuldtalligt igen ved hjælp af en af byens „seelenverkoopere“ – værts-

husholdere, der samtidig virkede som forhyringsagenter og ofte foretrak at drikke matroserne bevidstløse, før de blev sendt om bord. Men det kostede naturligvis atter skipperen penge, og sundtoldsregningen var lang nok i forvejen.

Selve Sundtolden var i sin sidste periode kommet ned på godt 1 pct. af værdien for de fleste varer, men hertil kom en afgift for selve skibet, sportler til tolddirektøren og hans medhjælpere, afgift til vagtskibet (så og så mange skilling pr. mast), honorar til den translator, der oversatte fragtpapirerne o. s. v. Ville en skipper betale tolden udenfor normal kontortid, kostede det ekstra, og opstod der mistanke om toldsvig, så en toldinspektør blev sendt om bord, skulle skibet også betale *hans* ulejlighed.

Ja, såfremt et skib „glemte“ at stryge topsejlet, når det passerede Kronborg og måtte mindes om forglemmelsen ved et skud fra vagtskibet, blev udgiften til krudt og kugle påført notæen til skibets kaptajn. Tilmed kunne han ved tilbagekomsten til skibet let opleve, at en

af Helsingørs kadrejer i mellemtiden havde fjernet sig med en rulle af skibets tovværk.

„Guldbjerget“ kastede imidlertid også mere alvorlige skygger. I de første 2–300 år af Sundtoldens historie spillede den en rolle som medvirkende årsag til næsten enhver af Danmarks mange krige. Da Christian IV første gang mistede et af de gamle skånske landskaber, Halland, var det netop som pant for svensk toldfrihed gennem sundet, og når ingen af de efterfølgende danske konger havde held med deres gentagne forsøg på at tilbageerobre det tabte land, hang det nøje sammen med, at de store søfartsnationer ikke mere ønskede begge sundbredder i een enkelt magts hånd. Gennejslingen til Østersøen var dengang en vandvej af lige så stor betydning for Europa som i vore dage Suez-kanalen, og dengang som nu kostede det ofte lidelser og afsavn, når interesserne tørnede sammen.

At Danmark endnu 200 år efter sin tid som Østersø-områdets stormagt kunne opretholde Øresundstolden, er i virkeligheden noget af det mest overraskende i sundtoldshistorien. Blandt kritikerne af denne afgift blev det også sagt temmelig åbenlyst, at tilladelsen til at fortsætte med sundtoldsopkrævningen efter Napoleonskrigene var blevet stukket til Danmark så at sige „under bordet“ på Wienerkongressen i 1815 – som en godtgørelse for tabet af Norge.

Selv om det var i al fredsommelighed, Danmark til sidst opgav sundtolden, gjorde vi det dog heller ikke gratis. Danmark fik en kontant godtgørelse på ca. 33 millioner rigsdaler, som udredtes af ca. 30 andre stater.

Den 31. marts 1857 klarerede det sidste skib sundtold, og vagtskibet, korvetten *Saga*, forlod sin post uden at blive afløst.

Hjem og Familie

Hvad skal vi lære vore døtre?

INGE ER 21 ÅR og studerer medicin. Hun er forlovet med en ung lærer og skal giftes til foråret. Spørgsmålet er nu, om hun skal fortsætte eller opgive det studium, som har hendes store interesse. Hvad ville De råde til, hvis De var Inges mor?

15-årige Lis har lige fået realeksamen. Hun er en kvik pige med lyst og evner til at læse. „Men det skal vi ikke have noget af“, siger hendes far, der for øvrigt er ret velstillet, „tøsen skal have en kontoruddannelse, så hun hurtigt kan klare sig selv.“ Er det rigtigt af Lis' far at tage hende ud af skolen?

„Hvorfor skal drengene ikke også vaskes op, når jeg skal?“ surmuler Susanne på 10 år. „Du kan lige så godt i tide vænne dig til, at det er kvindens job at passe huset, det kommer du alligevel til før eller siden,“ siger Susannes mor. Er hun urimelig gammeldags eller yderst fornuftig?

Ruth og Jørgen, som længe har været forlovede, kan ikke få en lejlighed. De har sparet lidt sammen, og hvis Ruths far låner dem 5000 kroner, kan de bygge sig et lille hus og gifte sig. Det bliver dyrt for dem, men forudsat at Ruth beholder sit job som ekspeditrice, kan de lige klare det. Er det rigtigt af Ruths far at låne dem pengene, når hans datter derved bliver tvunget til at beholde det arbejde, hun faktisk helst er fri for?

Man siger nok, at de unge i dag gør, som de selv vil. Men der er trods alt mange situationer, hvor forældrene kan gøre deres indflydelse og meninger gældende. Hvad skal de da opdrage deres døtre til? Til selvstændige kvinder, der kan forsørge sig selv, eller dygtige husmødre, der vil hellige sig mand og børn? Når man ikke på forhånd kender de kår, hvor-

under ens datter skal leve, eller den fremtidige ægteemand og det kvindeideal, han drømmer om, må man tage alle muligheder i betragtning.

„En uddannelse er god at have i ryggen,“ siger de fleste, „tænk på de mange skilsmisser.“ Det er utvivlsomt rigtigt, selv om man ikke kan se bort fra, at netop dette, at konen kan klare sig selv, ofte er en medvirkende årsag til skilsmisse. Man kan imidlertid ikke skrue udviklingen tilbage – vil det vel heller ikke – og en eller anden form for uddannelse bør man give sin datter. Hvis ikke særlige grunde taler derimod: enestående begavelse eller specielle anlæg, vil det nok

at blive dygtige
husmødre
eller selverhvervende
kvinder?

være fornuftigt at vælge en kortvarig uddannelse, som i øvrigt passer med lyst og evner. Indlader man sig på et årelangt studium, er der al sandsynlighed for, at en forlovelse kommer på tværs. Og så meget er givet, at gifter en ung pige sig under sit studium, stilles der meget store krav til hendes nerver og fysik og til ægtemandens velvillige forståelse, i særdeleshed, hvis der kommer børn. Og ægteskabet kan nemt forlise på denne start. En praktisk, huslig uddannelse bør heller ikke forsømmes, den vil altid være nyttig for ikke at sige uundværlig.

At udtale sig absolut for det ene og mod det andet er umuligt. Man må i hvert enkelt tilfælde tage stilling ud fra de personlige forhold. Een kvinde har fra naturen alle muligheder i sig for at blive en dygtig husmoder og en omsorgsfuld hustru og moder. Hun skal selvfølgelig blive i sit hjem, hvor netop hun vil gøre bedst fyldest. Ved sin huslige dygtighed kan hun blive sin mand en stor økonomisk støtte og en glimrende medhjælp. Man må jo nemlig ikke glemme, at det for en mands karriere har stor betydning, om han fuldt og helt kan hellige sig sit arbejde uden at skulle deltage i pasning af hjemmet, som tilfældet er, når hustruen har eget erhverv.

En anden kvinde har evner, der i højere grad kvalificerer hende til arbejde uden for hjemmet: ved sygepleje, undervisning, forretning eller anden virksomhed. Ville det ikke være

synd, om disse evner aldrig skulle udnyttes? Det er jo netop en af betingelserne for, at man bliver lykkelig og tilfreds i livet, at man kommer på sin rette hylde og får brug for sine evner. Og mon ikke også både mand og børn er bedst tjent med en moder, der kommer glad hjem fra sit arbejde, frem for med en moder, der går hjemme og føler sig som martyr.

I hvor vid udstrækning, moderen skal have arbejde uden for hjemmet, mens børnene er små, må naturligvis afhænge af

de praktiske muligheder, hun har for at få sine børn passet på betryggende måde, da det jo ikke er meningen, at de skal vanrøgtes, for at hun kan opnå arbejdsglæde.

Og i de – som regel få år – hvor der er ganske små børn, vil det naturligst nok være, at hun helt opgiver sit udeerhverv.

Vor tid er en overgangstid med hensyn til spørgsmålet om den udearbejdende hustru. Forhåbentlig vil man, når næste generation af unge piger gifter sig, være nået dertil, at ingen ringeagtes, fordi de „kun“ passer deres hjem, og ingen kritiseres, fordi de foretrækker at arbejde „ude“, men at enhver kvinde respekteres for sit arbejde, uanset hvor det udføres.

Kr.
28.50

Stafet

**Kvalitetsskjorten
for Dem**

ET KVALITETSPRODUKT FRA

Lysstofrør i hjemmet

INDUSTRIEN har lysstofrørene vundet mer og mer indpas. Moderne industriledere ved nemlig, hvad rigtig belysning i arbejdslokalerne betyder for effektiviteten og for arbejdshumøret. Man spørger sig selv, hvorfor husmoderen – specielt i sin arbejdsplads, køkkenet – ikke skal nyde godt af de samme fordele.

„Det er alt for dyrt,“ siger nogle. „Det giver sådan et koldt lys,“ indvender andre, som holder på den

gammeldags glødelampebelysning. Og så er sandheden den, at lysstofrøret er det mest økonomiske.

Lysstofrøret lyser syv gange så lang tid som glødelampen og bruger i forhold til denne kun en trediedel strøm. Dertil kommer, at det giver en langt jævner og derfor behageligere arbejdsbelysning som absolut ikke behøver at virke „kold“, da der nu findes lysstofrør, som giver varme farvetoner.

I stuerne vil lysstofrøret næppe vinde udbredelse, med mindre man har muligheder for at camouflere røret og således opnå en smuk indirekte belysning. Men i entré, badeværelse og lignende steder, hvor hygge ikke er tilsigtet, vil lysstofrøret være fortrinligt egnet.

☆

Rørene fås i 5–6 forskellige farvetoner og i 3 længder på henholdsvis 60, 100 og 120 cm (længden 100 cm er dog ved at udgå, da den er mindre økonomisk).

SID NED TIL ARBEJDET. Det er en kendsgerning, at mange husmødre har dårlige ben, og at årsagen ofte er overanstrengelse. Derfor bør man indrette sig på at sidde ned til noget af det arbejde, hvor man før stod op. En god siddeplads i køkkenet er dog en betingelse. En udtræksplade ca. 60 cm bred og anbragt 65 cm over gulvet vil løse problemet. En stol, hvis sæde og

ryglæn er indstilleligt, vil øge siddepladsens værdi betydeligt og yderligere sikre den rigtige arbejdsstilling. Det hævdes, at husmødre ikke ønsker at sidde ned til arbejdet. Grunden er nok den, at de mangler en egnet siddeplads.

ISLANDSKE HAVREKIKS. Denne opskrift er indsendt af fru Tingvold, St. Tårøje, Fakse. Der anvendes 300 g havregryn, 375 g flormel, 200 g sukker, 250 g margarine, 3 dl mælk, 3 tsk. hjortetaksalt. Havregrynene køres en gang gennem kødmaskinen. Mel, gryn og margarine blandes, hvorefter det hele æltes, rulles ud og skæres i passende tykkelse. Hver kage får et let tryk af en kødhammer og bages ved god varme.

Mere hjælp til enker

I fortsættelse af artiklen i nr. 1 „Den dag, De bliver alene“ kan oplyses, at trængende enker med børn under 18 år (fra 1/4-57 også enker uden børn) gennem det sociale udvalg kan få en *overgangshjælp* til underhold og hjemmets opretholdelse. Der vil herunder kunne ydes hjælp til afdrag på husholdningsgæld, til fortsættelse af lejemaal eller af en mindre erhvervsvirksomhed m. m. Overgangshjælpen kan fortsættes af en *løbende underholdshjælp*, dersom enken af visse grunde ikke kan tage arbejde i normalt omfang, og forudsat at hun bliver enke efter det fyldte 50. år.

BLEV FOR

Det er meget godt med de nedringede kjoler, der har været moderne i et par sæsoner og kan se meget yndige ud, men man kan jo blive træt af de dybe udskæringer, og det hænder også tit, at kjolen bliver for nedringet, efterhånden som den bruges. Man kan udfylde sådan en dyb udskæring på mange måder, og da man kan bruge et helt andet stof end det, selve kjolen er syet af, er der mange variationsmuligheder. Til en firkantet dyb udskæring passer det storartet med indsatte læggede sidestykker. Udført i gråt, blankt silke ser det godt ud til en sort kjole. Let, hvidt silkestof kan også anvendes, eller en lys sart pastelfarve. I en rund

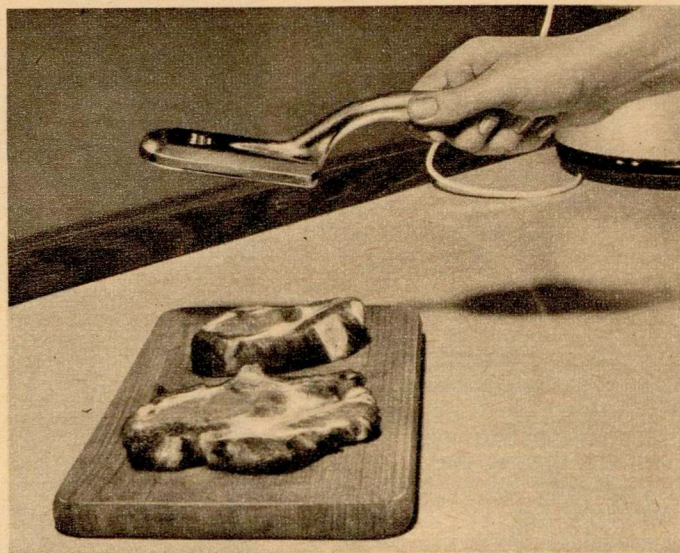
Børn er sure, voksne er bare trætte!

— NÆH, SAGDE LISE, de voksne er såmænd *aldrig* sure, de er bare *trætte* eller har *travlt*, men når jeg er træt og ked af det, siger de altid, jeg bare er sur. Lise er 11 år, og hendes bemærkning er vist i grunden sørgelig sand. Vi voksne er tilbøjelige til at beskyldte et irriteret barn for at være sur, mens vi altid har de nydeligste undskyldninger for os selv, når vi er i samme tilstand.

Mon ikke mange gnidninger mellem børn og voksne kunne undgås, hvis vi ikke var så raske til at beskyldte børn for surhed og i stedet spurgte børnene, om der var noget i vejen. Ofte viser det sig jo, at det tilsyneladende „sure“ barn har en optrækkende forkølelse, der er skyld i det dårlige humør, eller det kan være modgang blandt kammerater eller i skolen, der er årsagen. Barnet *kan* jo også være ubestemmelig sur uden nogen særlig årsag, men hvorfor så ikke tage det som en naturlig ting, der kan hænde engang imellem? Lad barnet være i fred og bliv ikke selv irriteret, men vis barnet en stilfærdig venlighed, så forsvinder det dårlige humør tit ganske af sig selv.

Det kan også være gavnligt i forholdet til de større børn, hvis man selv indrømmer sit sorte humør de dage, man selv føler sig irriteret. Det hænder ofte, at forældres dårlige humør opfattes af børnene, som om de har gjort noget galt. Børn kan ligefrem spekulere på, om de har sagt eller gjort noget slemt, siden mor er i så dårligt humør. Det letter straks på stemningen, hvis man ærligt siger til børnene: — I dag er jeg i rigtig skidt humør, jeg ved såmænd ikke selv, hvordan det kan være, men I skal ikke tage det så højtideligt. Har man hovedpine, føler sig sløj eller har meget travlt med et bestemt arbejde, som måske gør en nervøs, så er det bedre at sige det til børnene. Når de kender årsagen til den voksnes vanskeligheder, kan de ofte vise en aldeles forbavsende forståelse.

GERDA

VI SER PÅ

Kødhammeren

Dette er ikke en murske, men en ny og dejlig kødhammer — facon nr. 196 — som De snarest skulle anskaffe Dem. Den er af støbt aluminium, tilpas tung til at banke kødet uden at mase det, og dejlig nem at gøre ren, da den er lavet uden overflødige hjørner eller riller. Skaftet falder godt i hånden, og bankefladen er god og stor og har takker, der ikke er for store og skarpe, så kødet flænses op. Men det bedste er næsten, at kødhammeren er støbt ud i eet stykke, så der ikke er fare for, at den skal tabe hovedet, bedst som De banker koteletter til søndagsmiddagen.

Stafet

**Børnestrømpen
der holder**

ET KVALITETSPRODUKT FRA

KJOLEN

NEDRINGET

halsudskæring kan anvendes samme læggede indsatte stykke eller et draperet stykke som vist i den prikkede model. Ganske lette stoffer som svejtmoll, nylon eller organdi vil se yndigt ud. Den runde udskæring kan også have et ganske lige stykke stof indsat. Det rynkes fint og holdes på plads med et smalt sort fløjlsbånd, der pyntes med en lille sløjfe. Denne sidste idé er den nemmeste at udføre, men den sværeste at bære, den passer bedst til en ung, slank skikkelse, hvorimod det læggede indsatte stykke i gråt stof kræver noget større fingerfærdighed, men til gengæld kan bæres også af en meget kraftig skikkelse.

HUSET og haven hører sammen. Huset er ikke bare en form for beboelse, der er placeret på et stykke tilfældigt jord, og haven er ikke blot et areal, der strækker sig udenfor vinduerne. Hus og have skal harmonere sammen, og denne erkendelse vinder heldigvis mere og mere indpas, overalt hvor folk drøfter problemerne i forbindelse med både nybyggeri og ombyggeri.

På den store tegning her på siden ses et ganske almindeligt moderne hus. Det kan ligge hvorsomhelst i en stationsby, i en købstad eller dens forstad, der er heller intet i vejen for, at det kan findes i den moderne københavnske randbebyggelse. Huset passer de allerfleste steder, og formålet med tegningen er da også kun at vise, hvorledes huset og haven kan bringes til at harmonere rigtigt sammen.

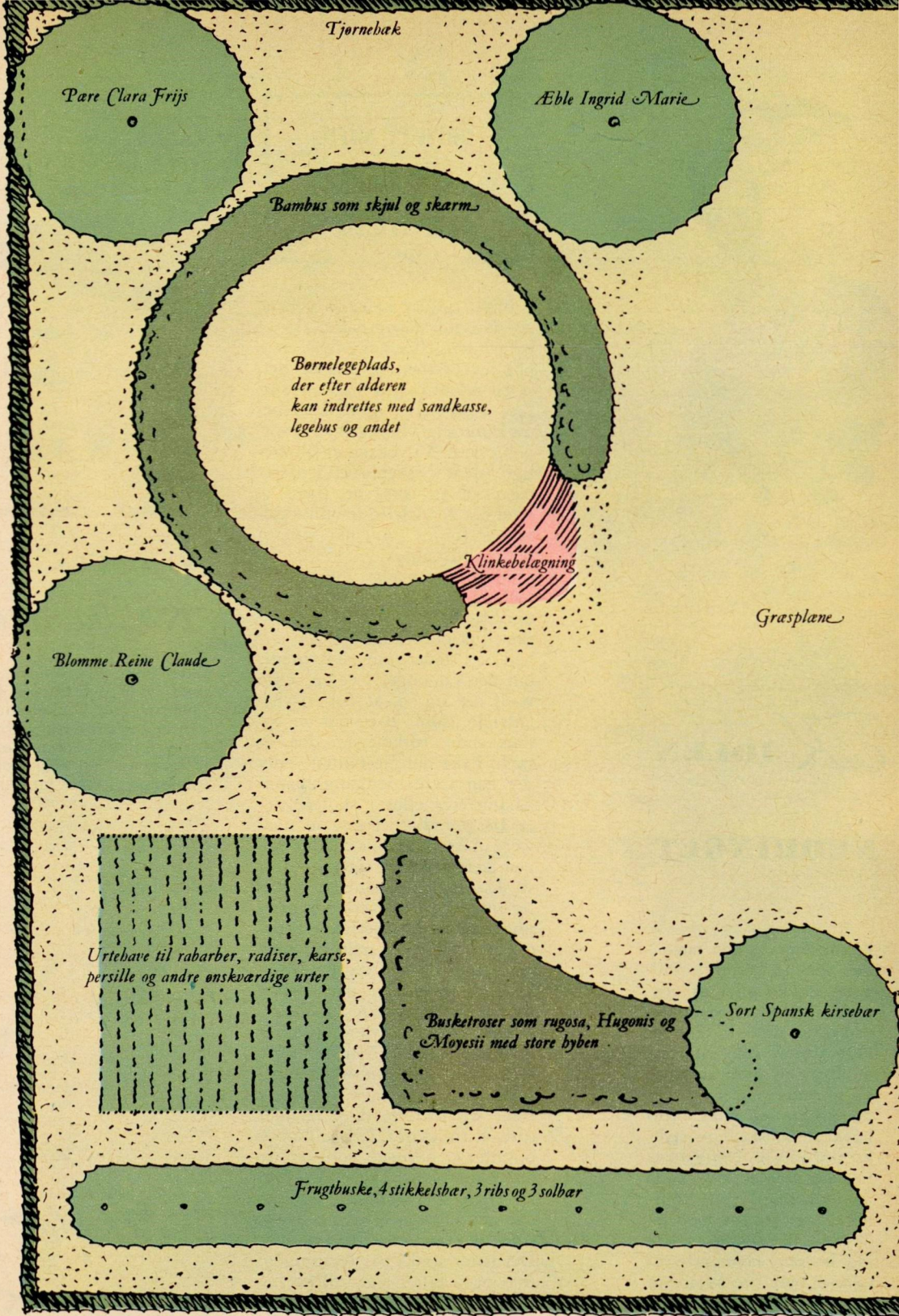
Det er netop på denne tid af året havetankerne vågner hos tusinder af mennesker, både de, der i forvejen har have og spekulerer på at bygge, og de, som skal begynde helt forfra med at finde en grund og tænke på, hvorledes huset skal indrettes.

Vore dages gennemsnitsbygherre har ikke råd til at indrette hverken hus eller have i filmstjernes stil, og derfor er det af vigtighed, at man sørger for husets „fortsættelse“ ud i haven, og at haven ligesom trækkes ind i huset.

TERRASSEN. For at dette skal kunne lykkes, må man tage hensyn til en række forhold – rent bortset fra terrænet, hvor hus og have skal placeres, må være nogenlunde plant. Det første er solterrassen, som gerne placeres udenfor stuen. Gulvene i stuen og på terrassen skal helst være i samme højde, således at synsfeltet kan udvides fra den ene opholdsplads til den anden uden at støde på større forhindringer. Store vinduer og døre, der er lette at åbne og lukke, forstærker indtrykket af samhörigheden.

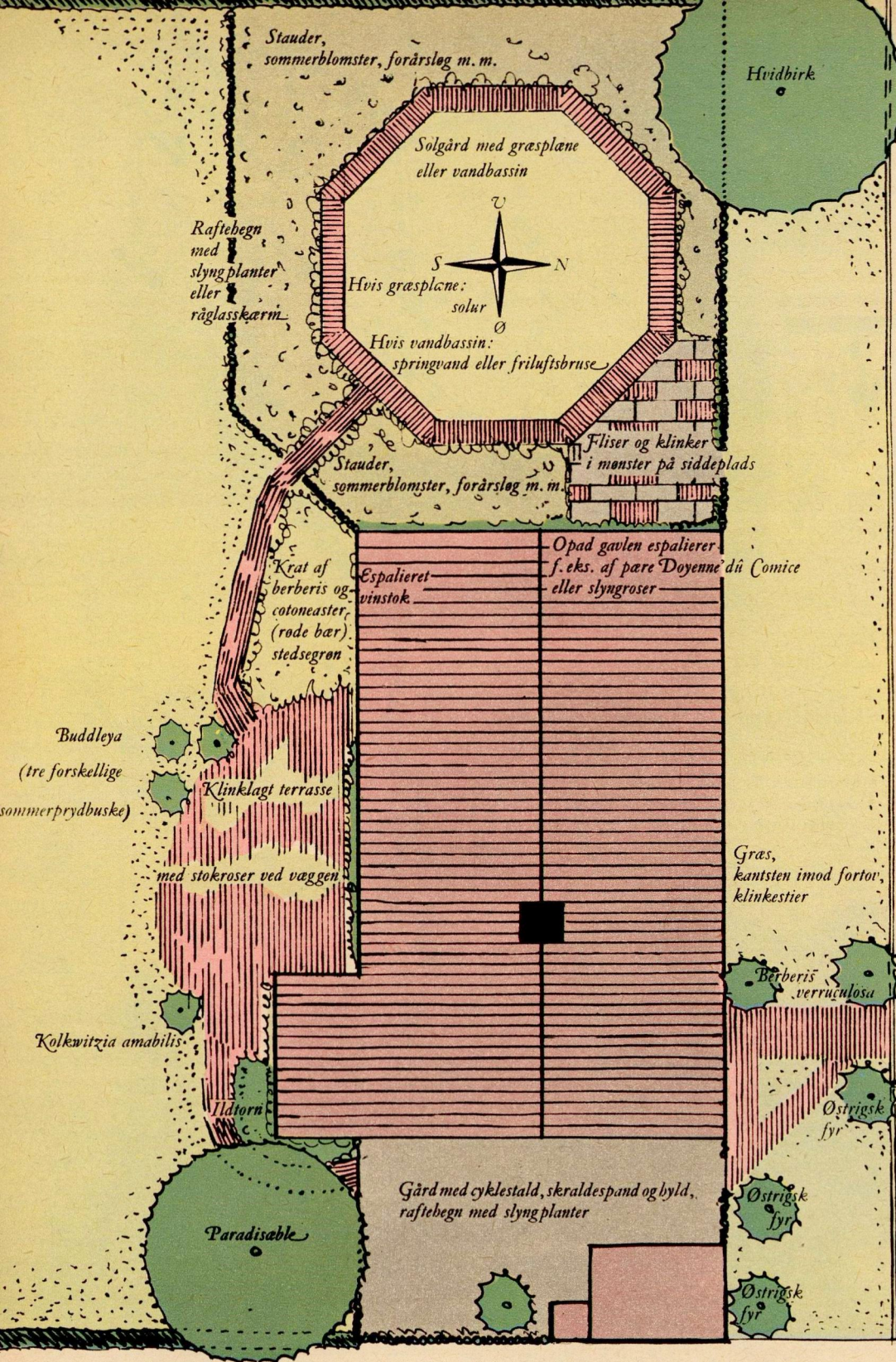
Terrassen skal være let at afskærme for uvedkommende blikke, og der skal være læ for de værste vinde. Om sommeren kan det ofte være behageligt at opholde sig udendørs i regnvej, så derfor må man sørge for en afskærmning, evt. i terrassens ene ende. Desuden skal terrassen være åben for solen, men det er praktisk, hvis solpladsen i middagsheden kan afskærmes gennem markiser.

20–30 kvadratmeter er normalt ikke spor for meget for en almindelig terrasse, for der skal helst være plads til flere liggestole. Gennemgangspassagen over terrasse til have bør gå langs yderkanten og være så kort som muligt for ikke at genere alt for meget – og forbindelsen til havens øvrige dele må ligeledes være let og bekvem. Er der tale om en trappe, må trinnene gøres

HAVEN

omkring Huset

Som grundlag for havearkitekt Jobs. Tholles forslag herover til anlæg af en have, der giver den bedste udnyttelse af havearealet, er tænkt en grund i en gængs størrelse, ca. 1200 kvadratmeter og med et enfamiliehus på ca. 70 kvadratmeter. Huset er beliggende ret tæt ud til vejen, der tænkes at gå ned langs tegningens højre kant. Verdenshjørnerne angives af kompasrosen. Hus, væg til gårdsplads og afskærmning af solplads går sammen i en helhed, afskærmer haven fra vejen og over-

flødiggor i og for sig anden begrænsning af haven mod vejen end den, man opnår med en let beplantning. Opdelingen og udnyttelsen af havearealet fremgår af de tekster, der er indsat på tegningen. På side 26 findes beskrivelser, der kan tjene til hjælp ved gennemførelsen af flere af de ideer, haveplanen herover indeholder. Såvel disse ideer som selve planen er tænkt som forslag, hver og een kan arbejde videre med ud fra de vilkår, der byder sig ved det enkelte hus.

lave og brede – hvis man da ikke kan klare sig med flad rampe. Det bedste er, hvis terrasse og græsplæne kan gå i eet plan.

Gulvet på terrassen består af fliser eller et andet fast materiale, således at man ikke slæber grus og snavs med ind på gulvtæpperne. Hvis der er tale om kantbevoksninger langs terrassen, må man selvsagt sørge for, at disse ikke indeholder tornbærende planter.

HAVENS PASNING. Haven er anlagt således, at den kræver mindst muligt pasning. Folk, der om aftenen kommer hjem fra fabrik eller butik eller kontor, er sjældent oplagt til havearbejde i den store stil, og derfor er det klogt at tage spørgsmålet om pasning af planterne med ind i overvejslen, inden man køber ind på planteskolen. I forårsmånederne er hovedvægten naturligvis lagt på løgplanterne, af hvilke der i de senere år er kommet mange nye smukke arter frem.

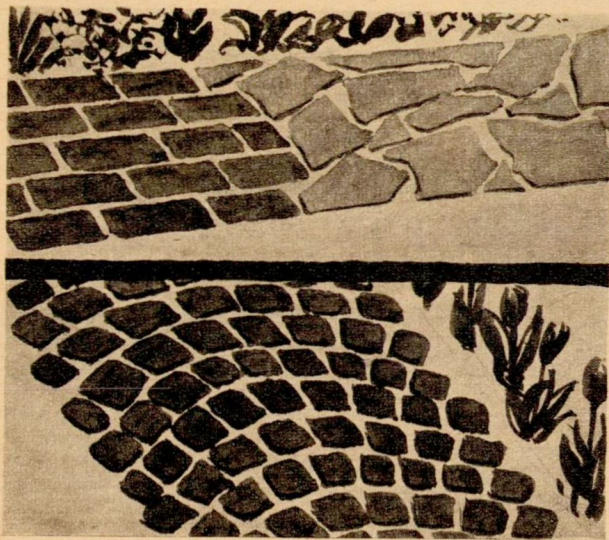
Græsplænen skal naturligvis slås og vandes regelmæssigt, men det er som bekendt et job, man passende kan sætte børnene til, hvis ellers de kan lokkes ud fra deres cirkelrunde legeplads bag bambuskraattet længere nede i haven.

Der er virkelig tale om et rigtigt bambuskraat på dette sted. Bambus trives udmærket under vore himmelstrøg, og bambus har den fordel, at den forholdsvis hurtigt danner en kraftigt kratbevoksning. Den eneste forholdsregel man må tage er den, at planterne ikke må stå for fugtigt – særligt om vinteren.

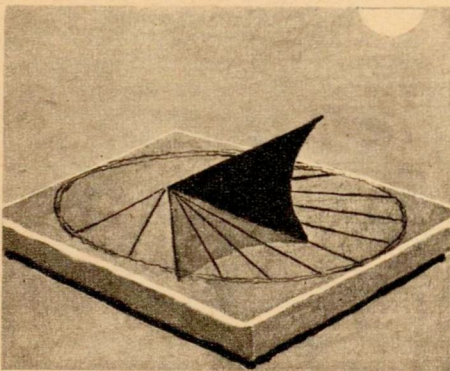
URTEHAVEN er indskrænket til et minimum, for haven er ikke større, end at den rigelig kan bruges fuldt ud til pyrd og opholdshave. Iøvrigt virker haven større end den egentlig er, fordi græsplænen har en irregulær form.

En smuk ting ved forhaven imod vejen er den, at der her ikke er tale om noget stakit eller anden form for afskærmning. Huset, solgården og pladsen med cykleskur dækker hele facaden, så derfor har man ikke skønnet det nødvendigt at foretage yderligere afskærmning – og det kan ikke nægtes, at hus og forhøje ser betydelig mere gæstfrit og hyggeligt ud på denne måde.

HUSET og haven her er ment som et idégrundlag, vore udendørs-interessererede læsere selv kan arbejde videre med. Den ene idé udspringer som bekendt oftest af en anden, og på næste side er der en række praktiske vejledninger, enhver på tilsvarende måde kan arbejde videre med. Haven er en af de ting, som lettest antager et individuelt præg – og det er jo netop det, der er meningen med havearbejdet som fritidssysel.

Til belægning af havegangen kan anvendes en række forskellige former for klincker og sten. Fælles for dem alle er dog, at de må lægges med pinlig akkuratess for at det endelige resultat kan komme til at tage sig ordentligt ud.

Et solur i haven er mere en prynd end en nyttegenstand. Husk ved opsætningen, at „viseren“s spidse vinkel skal vende mod polarstjernen.

Farv selv med OPAL — og spar penge!

Garderoben, gardinerne, dækketøjet o. s. v. bliver som nyt, når det farves med OPALFARVER, der findes i 39 moderne kulører - se farvekortet - og kan farve

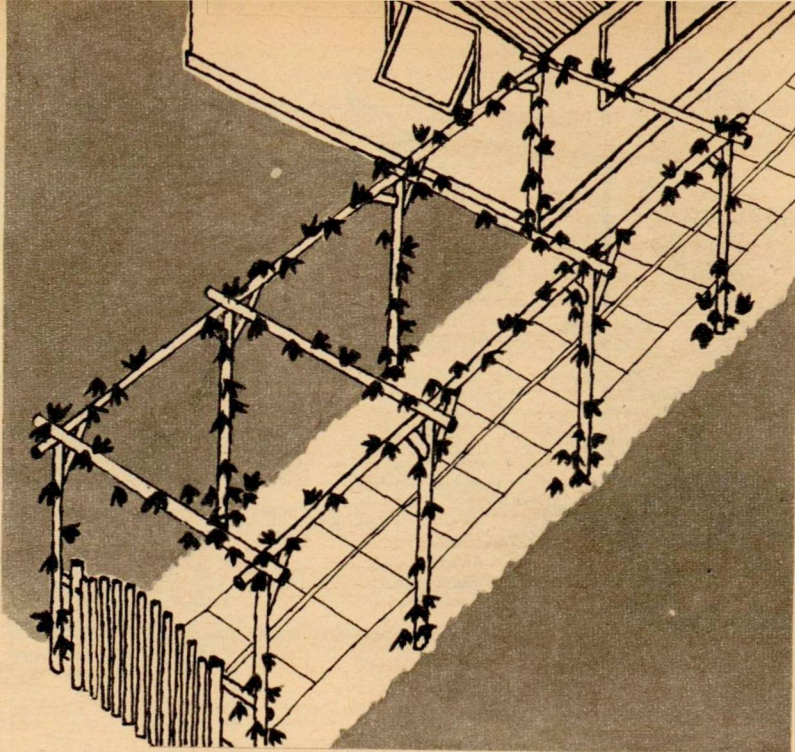
Skånsom vask

Til blegning og affarvning brug **OPANOL** det skåner tøjet!

FARVEFABRIKEN OPAL A/S

Uld — Halvuld
Silke — Halvsilke
Bomuld — Linned
og endvidere
NYLON
PERLON
ORLON etc.

Det er så let
at farve med
OPAL

Pergola'en

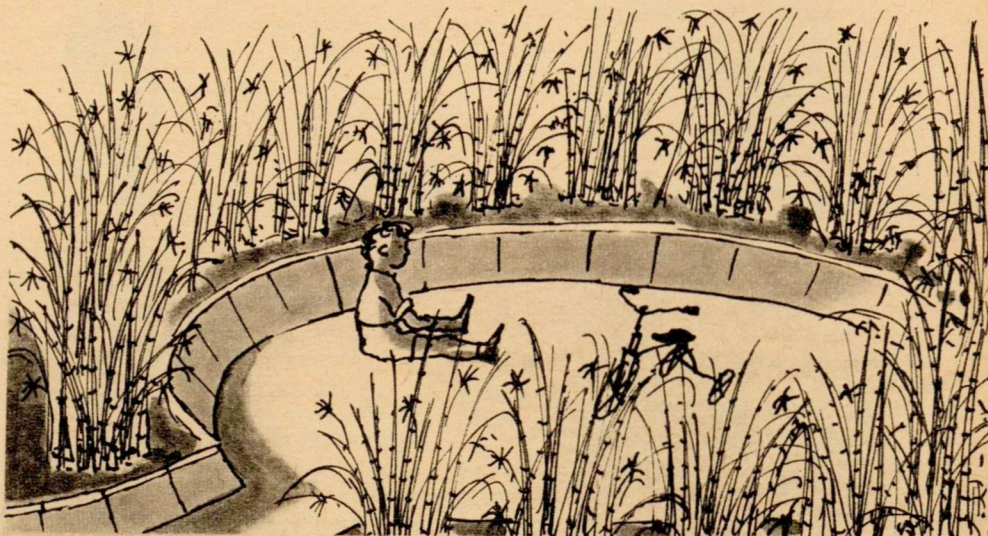
Havens pergola kan laves både i afbarkede granrafter og — som her — i galvaniserede jernrør, der ikke kan rådne. Rørene skal naturligvis rustbehandles, inden de støbes ned i de underjordiske betonsøkler. Pergolaen er fortrinligt til at „binde“ hus og have sammen, og den er meget anvendelig mod en arealgrænse.

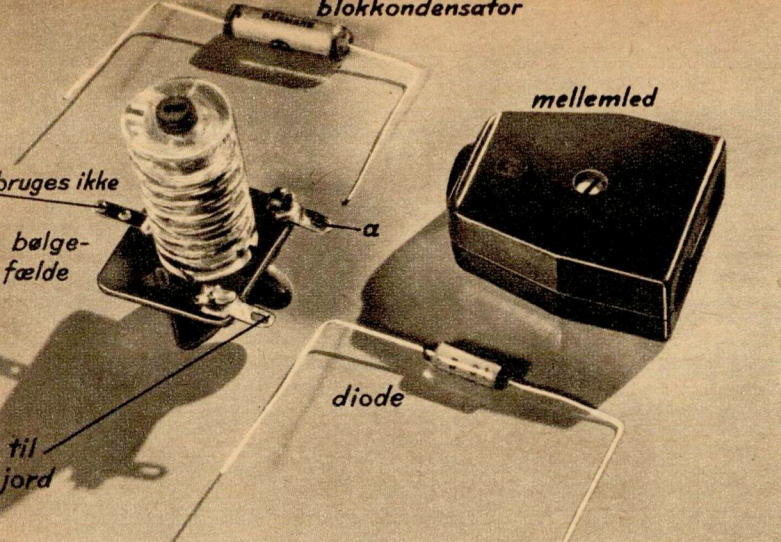
Hvis De alligevel foretrækker at anvende granrafter i pergolaen, kan det betale sig at lade dem tryk-imprægneres inden nedgravningen. På denne måde bliver træet gennemsyret med imprægneringsvædske og modstår forrådnelse i mange år. Rafterne samles lettest med lange bræddebolte.

Bambuskrattet rundt om børnenes legeplads danner i løbet af ganske få år et tæt og frodigt krat. Men husk ved plantningen at tage hensyn til, at bambus ikke må stå fugtigt om vinteren.

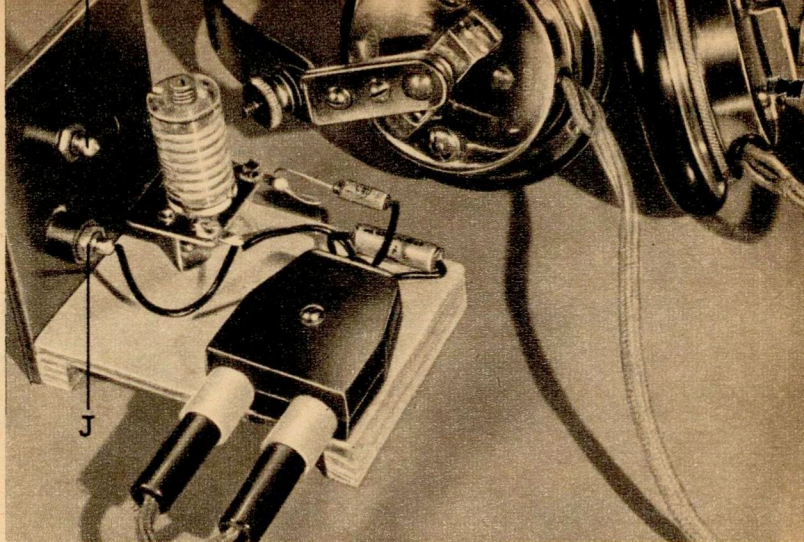

Havebrusen er en nyttig ting, som ikke koster mange øre at fremstille. En stump slange på et vandrør og en kasseret vandkande med tud kan blive et af de mest forfriskende hjørner i haven en varm sommerdag. Et par fliser under bruseren forhindrer sole.

Her ser du de ting, der skal anvendes til krystalapparatet . . .

og her ser du dem sat sammen. Hovedtelefonen er sat til, apparatet fungerer.

BØRN

Radioen spiller uden strøm

VILLE DET ikke være morsomt, om du kunne lave dit eget fjernsynsapparat? Det kan godt lade sig gøre, men for at nå dertil, er det klogt, at du sætter dig ind i, hvordan et radioapparat fungerer, og hvordan man i det hele taget bygger sådan et. Derfor må du hellere begynde fra grunden, med det allersimpleste radioapparat, der eksisterer, nemlig krystalapparatet.

Du har sikkert hørt ordet før, og din far vil kunne fortælle dig, at han engang selv har bygget et krystalapparat, men så skal du lade ham se det apparat, du kan bygge efter denne anvisning. Det er så forskelligt fra det, han engang selv byggede, som en HGF fra et moderne dollargrin. I apparatet her sidder små bitte indretninger, de fylder næsten intet, men de er mange fold bedre og mere følsomme end de kondensatorer, blokkondensatorer og krystaller, din far majsommeligt satte sammen for dengang at kunne høre med sit krystalapparat.

Du vil kunne få megen fornøjelse af dette krystalapparat, først og fremmest fordi du kan lytte på det uden at forstyrre andre. Du kan have det stående ved din seng, men du kan også have glæde af det under andre vilkår, for eksempel på en lejr tur.

De tekniske ting, der skal bruges, er bedre og billigere end de, der fandtes den

gang, de første radioer kom frem, og da sendestationerne er mange gange kraftigere, så kan du i dag over hele landet høre de danske stationer, og det endda med så stor styrke, at det ikke generer, at andre taler ved siden af.

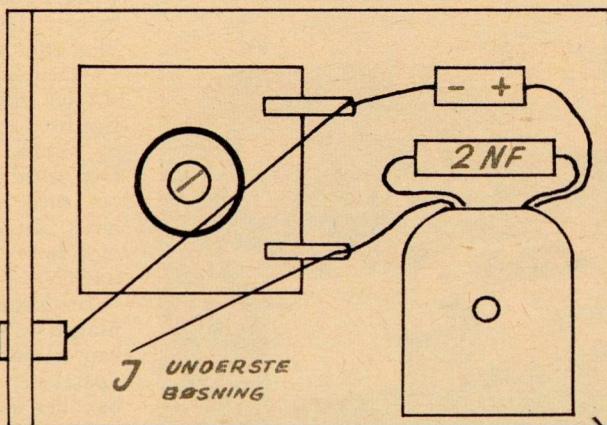
Det dyreste er en hovedtelefon. Spørg hos den nærmeste „radiomand“, om han kan hjælpe dig med sådan en. Måske har han nogle liggende. En gammel, brugt hovedtelefon må du kunne købe for et par

i den ene ende og plus i den anden. Blokkondensatoren er på 2 nanofarad – i fagsproget: nF. Af to små stykker krydsfiner laves en vinkel, som du ser på billedet. Bølgefælden eller spærrekredsen, som den også kaldes, fæstnes med en lille bolt med møtrik. Germaniumdioden loddes med minusenden til bølgefældens ene loddeflig, men pas på, for dioden tåler ikke stærk varme. Hold derfor med en fladtang på diodens ledning, så varmen ikke når ind til den ædle del. Plusenden går til mellemedlets ene bøsning sammen med den ene ende af blokkondensatoren. Den anden ende går i den anden bøsning sammen med en ledning, der går til den anden loddeflig på bølgefælden. Den midterste loddeflig på fælden bruges ikke. Antennen sættes i den øverste bøsning på forpladen, og jordledning sættes i den underste. Med telefonen i mellemedlets bøsninger vil du nu uden at stille på noget kunne høre Kalundborg radio.

Anbring antennen oppe på loftet så højt mod tagryggen som muligt. Den skal helst være mindst 20 meter lang og lad den gå igennem loftet ned til dit værelse.

Jordledningen skal have forbindelse til et vandværk.

Uden hovedtelefon ligger udgifterne til apparatet på 10–15 kroner.

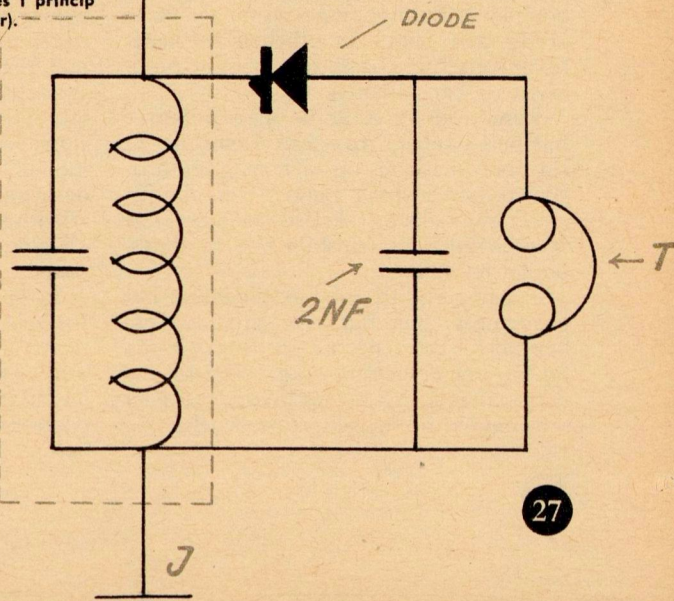

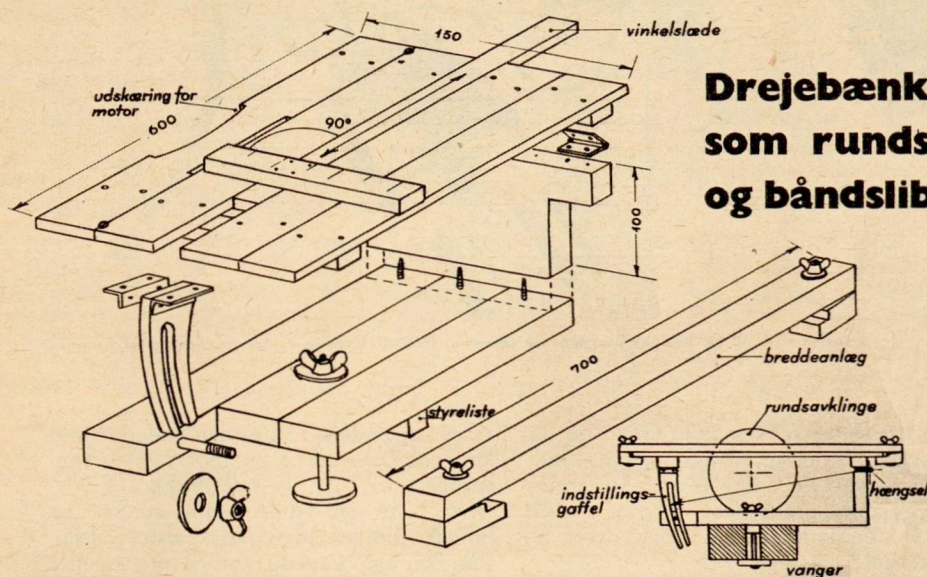
Tegningen herover viser dig, hvordan de enkelte dele i krystalapparatet forbindes. Til højre ser du den radiomæssige principtegning af krystalmodtageren, sammenlign de to tegninger, fordi du derved får indtryk af hvordan tingene udtrykkes i princip (til højre) og i praksis (herover).

kroner. Ellers må du spare sammen til en ny. Ud over denne skal bruges en bølgefælde, et krystal – i dag hedder det forresten en germaniumdioder, og den er fast indstillet – en blokkondensator og et mellemed.

Bølgefælden hedder Spærrekreds 141/1430 og er af fabrikat Prahns.

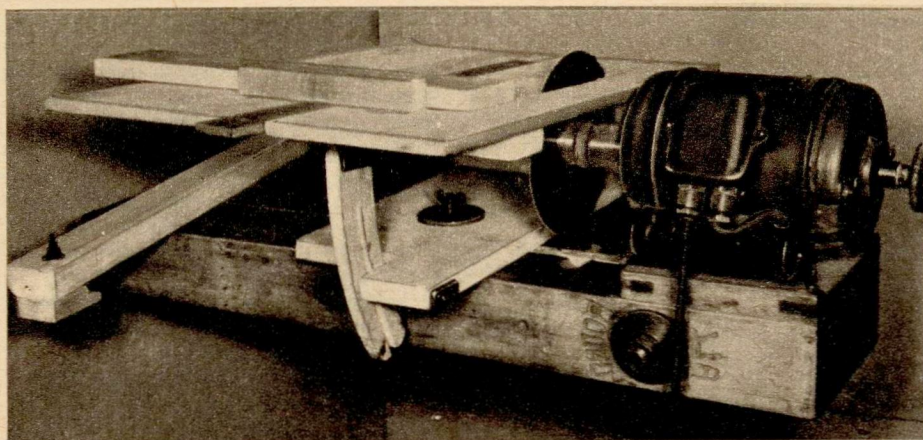
Germaniumdioden er af mærket BTH. Det er en lille „dime“ på tykkelse med en kraftig strikkepind og kun 1½ cm lang. Der står minus

Drejebænken som rundsav og båndsliber

Sådan ser rundsavsbordet ud. Til venstre gaffelstykket, som bestemmer savbladets højde over bordet, midt på bordet slæden, der sørger for vinkelret savning, og ved siden af samlingsplanen breddeanlægget, som kan fastspændes på pladen. Nederst i højre hjørne et diagram over hele saveanlægget, som i færdigmonteret stand tager sig ud som på fotografiet herunder.

EFTER at vi sidste gang gjorde dekupørsaven, slibemaskinen og langhulsboreplanet færdige, tager vi nu fat på to af de mest populære tilbehørs-redskaber til universaldrejebænken – nemlig rundsaven og båndsliberen.

Rundsaven er et af de mest praktiske hjælperedskaber, man kan fremstille til sin hobbymaskine, og såfremt grundmaskinen, motoren og vangerne er omhyggeligt samlede og akselforlængerer lige så omhyggeligt fremstillet, er rundsavsbordet let at lave.

Tegningerne til rundsavstilbehøret bør gennemgås grundigt, før arbejdet påbegyndes. Tolerancerne mellem friktion og frigang er nemlig ikke særlig store i dette arbejde, og savens rigtige gang er afhængig af omhyggelig forberedelse.

Det allerbedste er at lave et rids i virkelig størrelse af hele sav-arrangementet i smag med diagrammet (i tværsnit) forneden til højre på tegningen. Diagrammet forsynes med de faktiske mål, motorens højde, pinolhøjden, afstanden mellem vangerne samt diameteren for det største savblad, man regner med at komme til at anvende. Hvis diagrammet er omhyggeligt tegnet op og bruges som arbejdsgrundlag, vil det kunne spare „bygmesteren“ for mange unødige ærgrelser.

Savbordet består i hovedsagen af tre forskellige dele, nemlig en svær bundplade, en bagvæg og selve bordpladen, som er stilbar i forhold til bunden. Både bund og bagvæg fremstilles af 30 mm tykke fyrrebrædder, høvlede og pudsede,

hvorimod selve bordpladen kun skal være 10–12 mm tyk. Bordpladen fremstilles af 80 mm brede lister, og det er af største vigtighed, at disse lister skæres af hårdt og vellagret træ. Pladen må nemlig ikke kaste sig under skiftende temperaturer i hobbyrummet, og hvis hobbymanden ellers kan holde sin utålmodighed i ave, er det bedst, hvis træet kan få lov til at indstille sig på hobbyrummets klima i nogen tid, før tilskæring, opretning og samling finder sted. Det ville jo være ærgerligt, hvis savbladet en dag begynder at klemme mod pladen, fordi det tilfældigvis er regnvejrr udenfor.

Den gaffelformede klemme til venstre under bordpladen er savbordets højdeindstilling, som ikke alene bruges til at bestemme snitdybden i træet ved falsning, men også ved almindelige savearbejder, idet rundsavens farlighed naturligvis aftager, jo mindre af klingens der rager op over bordpladen.

Gaffelstykket tegnes op, skæres ud og anbringes på den forreste af bordets revler (se diagram). Den bagerste revle anvendes som støtte for hængslerne, omkring hvilke bordet hæves og sænkes. Bordet fastholdes i den ønskede højde ved at stramme vingemøtrikken på den inderste brædebolt til venstre i bundpladen.

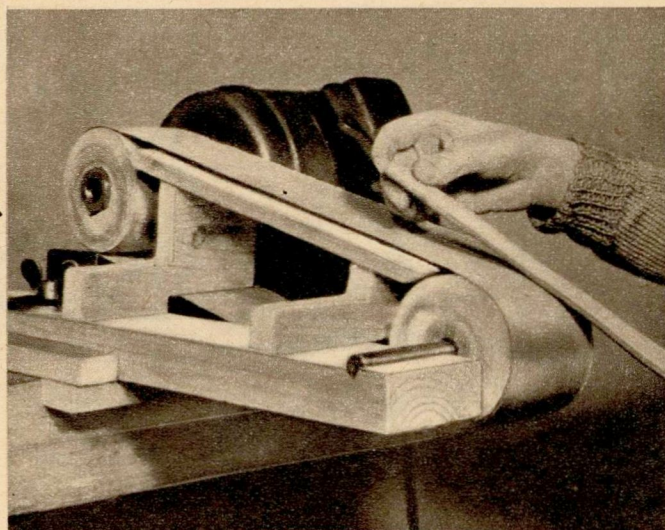
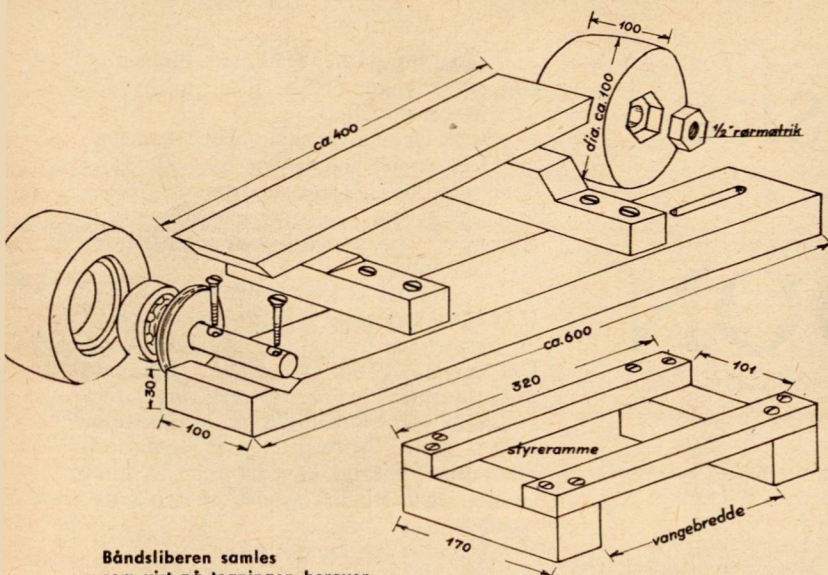
Midt på savebordet findes en stilbar vinkelslæde, som kan glide frem og tilbage mellem listerne. Denne slæde tjener til at føre saveemnet fuldkommen vinkelret frem mod savklingen. Revnen, som slæden glider i, må være fuldkommen lige bred i begge ender, og vinklen limes og skrues meget omhyggeligt sammen. Den forreste liste mod motoren forsynes evt. med en lille udskæring for motorhuset, og desuden skal den naturligvis også have en slids for savbladet (se tegningen).

Breddeanlægget, som også ses på tegningen, er en lille tilbehørs-genstand, som kan påmonteres på langs af savebordet (parallelt med listerne), når f. eks. flere brædder skal flækkes. Anlægget monteres i den ønskede skærebredde ved at stramme vingeskrueerne. Når breddeanlægget anvendes, må man naturligvis trække vinkelslæden ud og lægge den til side.

Endelig viser tegningen et breddeanlæg – en klemmeanordning, som kan påmonteres savbordet, når man f. eks. skal gennemskære flere brædder på en ganske bestemt bredde. Ved at løsne vingeskrueerne kan man ændre breddemålet.

Som sædvanlig sidder hele arrangementet fast mellem maskinens vanger. Under bordpladen har savbordet en lille styreliste, der passer stramt ned mellem vangerne, og yderligere sikring opnås gennem brædebolt og vingemøtrikken, som klemmer savbordet fast.

Inden saven for alvor går i arbejde, vil det være klogt at fremstille en eller anden form for afskærmning forneden, så man ikke har mulighed for at komme tilskade med fingrene i de skarpe savtænder.

Båndsliberen samles

som vist på tegningen herover.

Den nederste skive er forsynet med et kugleleje, som igen er beskyttet af en dæklade. Akslen er simpelthen skruet fast i bundbrættet, idet kuglelejet jo tager sig af skivens omløb. Nederst til højre en styreramme, som sørger for båndsliberens støtte arbejdsangang i forbindelse med universalsmaskinens motor.

Båndsliber med kugleleje

Også opbygningen af båndpudseanlægget er let tilgængelig. Tegningen og fotografiet øverst side 29 viser, hvorledes samlingen foretages. Nederst til højre i tegningen ses en styreramme, der holder anlægget fast på maskinen, og selve båndpudseren består af et bundbrædt, to revler, anlægsbrædt og to skiver. Bundbrættet er forsynet med en aflang slids til vingeskruen mellem vangerne af hensyn til, at man fra tid til anden må stramme slibebåndet ved at forskyde brættet.

Systemet er det, at den øverste skive ved hjælp af den indstemte møtrik skrues fast på aksel forlængeren – simpelthen ved at dreje skiven rundt. Skiverne skal være ca. 100 mm i diameter og tilsvarende i tykkelse. Begge skiver kan drejes ud på drejeanlægget (omtalt i forrige nummer), idet de monteres fast på en jernflange og skæres i facon – let hvælvede på oversiden. Den nederste skive skal forsynes med et kugleleje af sporlejetypen, hvorfor man midt i skiven afdrejer plads til lejet. Udenfor lejefordybningen afdrejes en fals til en dæklade af 12 mm krydsfinér, der efter endt limning holder lejets yderring urokkelig fast. Før indsætningen drives lejet fast på en stump aksel med to skrue til montering i et hak i bundbrættet (se tegning).

Slibebåndene, som skal løbe over skiverne, kan til træbrug limes sammen af almindelige sandpapirbånd, der skæres skråt til i enderne og samles med klæbebånd i 2-3 lag. Til slibning af metalgenstande er man bedre tjent med at anvende de lidt sværere slibebånd, der normalt anvendes til træindustriens pudsemaskiner.

Slibebrædtets højde må ikke afvige alt for meget fra båndenes bane, evt. kan skrueerne i de to revler løsnes, og papstykker stikkes ind, indtil man har den rigtige indstilling.

små fiduser

Kasseret linoleum, der har ligget så længe, at det er blevet stift og er tilbøjelig til at brække, kan gøre udmærket fyldest på gulvet i hobbyrummet. Stift linoleumsbanen fast og giv den derefter en kraftig indgnidning med rå linolie – lige så meget, som banen kan drikke. Næste dag kan man aftørre det overflødige olie, og nu er banen tilpas smidig og har fået ikke så lidt af sin gamle glans tilbage.

Renseservietter af den type, som damerne bruger til aftørring af pudder o. l., er glimrende egnet til rensning af små pensler, f. eks. i forbindelse med terpentiner. En æske renseservietter i en skuffe eller på væggen ved malerbøtterne er langt bedre end den snavsedede maleklud, man alligevel aldrig kan finde, når man har brug for den.

Hvis elektriske maskiner laver for meget støj, er årsagen ofte den, at underlaget, f. eks. bordet, de er monteret på, svinger med, når motoren arbejder. Prøv at lægge en stump tyk, opklippet bilslange under maskinens bundplade og skru den derefter fast igen. Hvis det heller ikke hjælper, kan man desuden lægge gummi under bordbenene.

De tykke, sorte rør, som elektrikerer anvender, når han skal sætte nye stik-

kontakter op i lejligheden, pynter ikke på en væg. Spørg ham, om ikke De i stedet kan få plastickabler. Nye regler i så henseende har åbnet mulighed for elektrikerfagets udøvere at anvende plastic på en række steder, hvor man tidligere forlangte de svære og lidet skønne rør.

Kniber det med skorstenstrækket til oliefyret, eller er der tendens til løbesod, så spørg i Brugsen efter brochuren over den nye „Exhausto“ skorstenssuger – en fiks lille motor med propel, der monteres øverst i skorstenen og sørger for, at røgen holder temperaturen hele vejen op og derfor ikke danner løbesod.

Almindelig fernis og lak er ofte utilstrækkelig beskyttelse for arbejdsborde, hvor der til stadighed tumles med værktøj. Slib derfor pladen af og giv den badelak (Yacht-lak) i to-tre omgange. Badelak er særdeles slidstærk og holder bordpladen i fin stand.

Er der noget så irriterende som en kost, hvor skaftet er gået løst? Stifter og skrue er kun sjældent den rigtige løsning. Prøv i stedet med plastisk træ. Træmassen fremstilles som bekendt af fint savsmuld og celluloselim, som æltes sammen. Massen fyldes i skaft-hullet på kosten, og derefter sættes skaftet i. Når træmassen er gennemtør, hænger skaftet urokkeligt fast. Eventuel overskydende træmasse aftørres med en klud eller slibes bort med sandpapir.

Hvad der kan ske i LONDON

Fortælling af John Falkner

Tegning af Kai Olsen

DET VAR en vidunderlig sommerdag, men sandt at sige var jeg ikke det mindste interesseret i klimatiske forhold. Jeg sad på en bænk i Raymond-park og studerede væddeløbslisten i min avis.

Jeg havde hårdt brug for en vinder. Jeg har dyre vaner! Madge, min kone, har penge nok, men hun venter stadig, at jeg skal forøge mit bidrag til hjemmets opretholdelse.

Pludselig hørte jeg en underlig stemme hvisle ved siden af mig: – Har De ikke en tændstik, hr.?

Jeg nikkede og rakte en æske over mod den lille, lurvede mand, der havde sat sig

ved siden af mig. Mens han tændte, rykkede han nærmere, og mens han var i færd med at pulse på sin hjemmerullede, ildelugtende cigaret, mærkede jeg et greb i min inderlomme.

Jeg tog fat i hans spinkle håndled med et voldsomt greb. Det var en højst ubehagelig fyr med et skævt, frastødende ansigt. Et øjeblik så det ud til, at han ville gå over til håndgribeligheder, men da jeg er over seks fod høj og dertil temmelig muskelstærk, tog han sig i det.

– All right, mumlede han, – kald så bare på politiet ... de kender mig godt i forvejen!

Jeg gav slip på hans håndled. Pludselig kom jeg i tanker om en film, jeg havde set for kort tid siden.

– Hvis De er i vanskeligheder, kan jeg gi' Dem et job, sagde jeg – ... De kan tjene – lad os sige to tusind pund.

– To tusind –! gispede han, – du godeste ... for de penge ville jeg påkalde selv den onde –!

– ... eller slå et kvindemenneske ihjel? Han tilkastede mig et mistænksomt blik, og jeg fortsatte hurtigt: – Jeg spørger ikke! Det drejer sig om min kone. Hun har privatformue ... – livsforsikring! De penge bliver mine, såfremt hun skulle gå hen og dø! Det bedste er, at jeg har en plan, som umuligt kan slå fejl ... det eneste, jeg hidtil har savnet, er den rette partner.

– Hvorfor gør De det ikke selv?

– Hør nu her. Når jeg er på vej hjem, plejer jeg næsten altid at gå ind på min stamcafé, hvorfra jeg telefonerer til min kone og fortæller hende, hvor længe, jeg har i sinde at blive ude. Nå ... og så er det jo meget simpelt – mens hun er optaget af at høre min forklaring, lister en eller anden sig ind gennem bagdøren, skjuler sig i korridoren og lægger et silketørklæde stramt om hendes hals ... Jeg gjorde en pause og fortsatte så: – En eller anden, som hverken hun eller jeg kender ... og det hele udført på et tidspunkt, hvor jeg har et perfekt alibi.

– Og betalingen ...?

Jeg trak min tegnebog frem og åbnede den.

– Der er omtrent hundrede pund her, sagde jeg, – dem får De, så snart de har ... æh ... løst Deres opgave. Resten følger, så snart min afdøde hustrus financer overgår til mig.

Han sad længe tilbagelænet på bænken med lukkede øjne, som om han døsede i solskinnet.

– De kan umuligt komme til andet resultat, end at en ukendt indbrudstyv har gjort det af med hende, bemærkede jeg, – der er ikke en sjæl, med undtagelse af mig, der har noget som helst motiv til at ønske hende død. Og så længe, der ikke kan etableres nogen forbindelse mellem os ...

Han rettede sig op og strakte sin snaysede hånd frem:

– All right, det er en aftale.

– Godt. Mød mig på Victoria station i aften!

JEG gennemgik planen i detaljer med ham, og da jeg forlod bænken for at tage tilbage til mit kontor, var jeg fuldkommen tilfreds med det hidtidige forløb ... endnu var jeg ikke kommet af med en eneste penny, ja, havde ikke engang opgivet mit navn og min adresse. Der ville ikke ske det mindste, selv om han ikke gav møde.

Men han stod der ganske rigtigt til den aftalte tid – med en utændt hjemmerullet cigaret dinglende i mundvigen. Jeg tog min tegnebog frem og trak en 10-punds-

Den nye

forårs- og
sommerjournal

er udkommet

Vår
mønstertidning

kr. 2.00

Vi mønste nr. 3404, kr. 2,50

Fås i Brugsen,
FDB-Magasinerne og Magasin ANVA

seddel op. Idet jeg var ud for ham, rakte han sin cigaret frem, og jeg gav ham ild med den ene hånd og trykkede ham sedlen i næven med den anden.

Han bandede svagt, da en af de travle rejsende kom til at skubbe til ham, men jeg skyndte mig at få det overstået. Efter bedste film-mønster og med næsten ubevægelige læber, hviskede jeg: – Her er foreløbig til togbilletten; adressen er der også!

Han pustede en sky af ildelugtende tobaksrøg fra sig, så snart han havde fået ild. – Tak skal De ha', hr.! sagde han højt og drejede om på hælen.

JEG satte mig ved mit stambord, hvor to af mine venner i forvejen havde slået sig ned. Lidt efter telefonerede jeg til min kone – en besynderlig fornemmelse at høre hendes stemme for sidste gang.

– Ja, det er mig, Madge, sagde jeg, – jeg kommer hjem om et kvarters tid! Hun mumlede et eller andet svar og hængte røret, men jeg vedblev endnu i nogen tid at tale i mikrofonen . . . jeg ville være helt på den sikre side.

Mit armbåndsur viste, at der var foreløbet fem minutter, siden Madge havde lagt røret.

Jeg gik tilbage til baren og drak mit glas ud.

– Nå, gutter, nu må jeg se at komme af sted, sagde jeg – imorgen er det min tur til at give en omgang! Så kørte jeg langsomt hjem og satte vognen i garagen.

Da jeg åbnede køkkendøren, hørte jeg et „Psst!“ og fik øje på manden.

– Vognen står ude i garagen, gem Dem der, sagde jeg og gik et skridt til side for at lade ham passere. Idet han gjorde det, greb jeg min kones strygejern og lod det falde ned over hans hoved.

Da jeg var sikker på, at han var død, ringede jeg til politiet, der viste sig overordentligt forstående.

– . . . jeg var slet ikke klar over, at min hustru var blevet overfaldet . . . jeg troede kun, hun var besvimet, forklarede jeg. – Jeg skulle netop hen for at hente et glas vand, da denne mand pludselig sprang frem imod mig – han må have stået skjult bag døren.

– De har ingen anelse om, hvem denne mand var? sagde inspektøren.

– Nej – han er komplet ukendt for såvel mig som min kone, det er jeg sikker på! Han må være brudt ind . . . min kone må have overrasket ham, og . . .

Jeg gav mig atter til at ryste og begravede hovedet i hænderne. – At tænke sig, at jeg talte med hende i telefonen få minutter før . . .

POLITIETS fotografer havde været der, og ligene var forlængst kørt bort, men inspektøren blev stadig. Han spadserede frem og tilbage gennem stuerne og vedblev med at stille spørgsmål.

– Er der nogen som helst tvivl om, hvad der er sket? sagde jeg med et lidt irriteret tonefald. Jeg ønskede bare at være alene, så jeg kunne styrke mig med en stiv whiskysjus. Pengene var jeg sikker på, og min lejede gangster havde ikke mulighed for i fremtiden at presse penge af mig.

Inspektøren tog sig eftertænksomt om hagen: – Ja, jeg ønsker ikke at virke brutal, men jeg går ud fra, at det meste af Deres hustrus formue nu overgår til Dem?

– Ja, men det er kun en ringe trøst, forekommer det mig . . .

Den skingrende telefon afbrød samtalen.

– Det er til Dem, inspektør, sagde jeg. Jeg hørte ham mumle et par „ja“er og „nej“er – så vendte han tilbage til køkkenet med et endnu mere spekulativt udtryk.

Han lod et par af sin notesbogs blade løbe gennem fingrene: – De siger, at De aldrig har set Deres angriber før?

Jeg nikkede.

Politimanden lukkede sin notesbog. – Vi har identificeret ham nu. Hans navn er Bert Ridler . . . men hvis han er Dem fuldkommen ubekendt, er der en ting, jeg kunne lide at vide . . .

Ja . . .?

– Hvordan går det til, at Deres sølv-cigaretetui er i hans besiddelse? De véd, det bærer Deres navn . . .

Jeg fo'r uvilkaarligt med hånden til jakkelommen. Den var tom. Hvad der var værre end tabet af etui'et, var den kendsgerning, at politiet nu havde et forbindelsesled mellem mig og den elendige lille lomme tyv. Jeg erindrede hans første forsøg på at tage min tegnebog, og jeg huskede, hvorledes han bumpede ind i mig på Victoria station, da jeg gav ham de ti pund.

– Jeg venter på Deres forklaring, sir, sagde inspektøren roligt.

Og så vidste jeg pludselig, at det eneste gode, Madge's penge ville bringe mig var, at jeg kunne sikre mig en god forsvarer under retsforhandlingen . . .

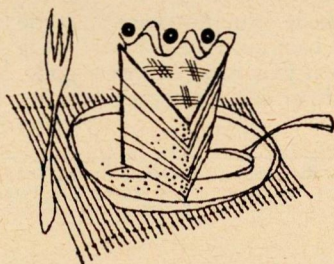
123

**TRE
KRONER**
MARGARINE

Lagkagebunde: 200 g Trekroner margarine røres blød med 200 g sukker, 4 æg røres et ad gangen, 200 g Safirmel, 1 tsk. FDB bagepulver og $\frac{1}{2}$ dl vand blandes i. Dejen bages i 3 lagkagebunde ved god varme (200°) ca. 10 min. Sammenlægges med abrikosmos og pyntes med moccacreme.

Moccacreme: 125 g Trekroner margarine røres blød med 100 g flormelis og 1 tsk. Arovan vanillesukker. 50 g Safir og 1 spsk. FDB kakao ud-røres med 2 dl stærk kaffe, koges igennem under piskning, afkøles og røres i margarinemassen lidt ad gangen.

– denne lækre kage – smukt pyntet, er bagt af en erfaren husmor, der ved, hvad TREKRONER margarine betyder for godt bageresultat – og god økonomi.

BRUGSEN

STATSBIBLIOTEKET
ÅRHUS